

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวปฏิบัติของคณะผู้แทนรัฐสภาไทย
ในการเข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ
กรณีที่มีได้วันเข้าร่วมการประชุม

จัดทำโดย นางสาวจิรกาญจน์ สงวนพวง
รหัส 10001

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวปฏิบัติของคณะผู้แทนรัฐสภาไทย
ในการเข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ
กรณีที่มีได้หวันเข้าร่วมการประชุม

จัดทำโดย นางสาวจิรกาญจน์ สงวนพวง
รหัส 10001

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จริยวัฒน์ สันตะบุตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรทัย ก๊กผล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ดร. ธีวินท์ สุพุทธิกุล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่องนี้เพื่อหาคำตอบว่า คณะผู้แทนรัฐสภาไทยที่เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศจะมีแนวปฏิบัติอย่างไรกรณีที่เข้าร่วมการประชุมซึ่งมีไต้หวันเข้าร่วมด้วย เนื่องจากประเทศไทยยึดนโยบายจีนเดียว คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามข้อมติของสหประชาชาติ ทำให้ต้องยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน รวมถึงความสัมพันธ์ใดๆ ในทางการเมือง โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องผลประโยชน์เป็นกรอบแนวคิดหลัก ประกอบด้วย ผลประโยชน์ของไทย ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยกับจีน และผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยกับไต้หวัน ร่วมกับแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาหาความสมดุลในการดำเนินการ ทั้งนี้ ความสมดุลดังกล่าว หมายถึง ความสมดุลแห่งผลประโยชน์ของไทยเป็นที่ตั้งเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติในระดับรัฐสภาที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งที่ทุกชาติคำนึงถึงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นลำดับแรก ในกรณีของไต้หวัน แม้จีนจะแสดงความไม่พอใจกรณีที่ประเทศต่างๆ มีการติดต่อกับไต้หวันและมีนัยที่อาจแสดงถึงการสนับสนุนไต้หวันในทางการเมือง เพราะจีนถือว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน แต่ประเทศเหล่านั้นมิได้ใส่ใจปฏิกิริยาของจีนมากนักโดยเล็งเห็นผลประโยชน์ที่ประเทศของตนจะได้รับมากกว่า สำหรับกรณีของประเทศไทย ภาพที่ไทยปฏิบัติตนเป็น “เด็กดี” ของจีนนับแต่เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันสามารถอธิบายได้ในแง่ผลประโยชน์ของชาติที่ไทยมีกับจีนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน อย่างไรก็ตาม การกระทำได้กล่าวอาจทำให้ไทยสูญเสียผลประโยชน์กับไต้หวันได้ในอนาคตโดยเฉพาะด้านแรงงานและวิชาการหากยังคงหวงก้งวลอยู่กับท่าที่จากจีน ประเทศไทยจึงควรพิจารณาทบทวนการแสดงบทบาทในทางการเมืองกับไต้หวัน โดยยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง

ในระดับรัฐสภานั้น ประธานรัฐสภา ควรเป็นผู้ที่ให้นโยบาย กำหนดหลักเกณฑ์กรณีที่ต้องมีการติดต่อกับไต้หวันโดยให้ยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก หรืออาจมอบหมาย แต่งตั้ง คณะกรรมการพิจารณาการเข้าร่วมเวทีการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ กรณีที่มีไต้หวันเข้าร่วม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับเป็นอันดับแรก ส่วนในทางปฏิบัติ รัฐสภาควรมีแนวปฏิบัติโดยยึดผลประโยชน์ของชาติที่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีของไทยว่าด้วยแนวปฏิบัติของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจในการติดต่อกับฝ่ายไต้หวัน อาทิ การพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวันเป็นรายกรณี ไม่มีการลงนามในการพบปะหารือระหว่างกันและไม่เป็นการสนับสนุนบทบาททางการเมือง ใช้หนังสือเดินทางธรรมดาแทนหนังสือเดินทางราชการ และสำหรับกรณีที่รัฐสภาไทยเป็นเจ้าของภาพจัดการประชุม ควรหลีกเลี่ยงการเชิญไต้หวันเข้าร่วมหากการประชุมนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง งดการประดับธงโดยอาจใช้ป้ายชื่อประเทศแทน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือของหลายท่าน เริ่มตั้งแต่ท่าน เอกอัครราชทูต ดร. จริยวัฒน์ สันตะบุตร ซึ่งให้ความสนใจในหัวข้อการศึกษานี้และกรุณารับเป็นที่ปรึกษาให้อย่างกระตือรือร้น ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และอุดหนุนการปรับแก้ไขงานชิ้นนี้อย่างยิ่ง รวมทั้ง ผศ.ดร. อรทัย ก๊กผล และ ดร. อธิวัฒน์ สุพุทธิกุล ซึ่งกรุณาให้กรอบการวิเคราะห์และเพิ่มเติมประเด็นการศึกษาที่ทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นภาพการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้ง ดร. มรกต เจวจินดา ไมเยอร์ จากมหาวิทยาลัยมหิดล และเพื่อน นบท.รุ่น 10 นางสาวศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ นางสาวเอกอร คุณาเจริญ อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ และนางวรพรรณณี ดำรงมณี นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล ที่นอกจากให้ข้อมูลแล้วยังช่วยเป็นธุระและประสานข้อมูลให้ด้วย

ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี พลวุฒิ จันทร์ศรี ผู้ประสานงานประจำกลุ่ม ที่ช่วยเป็นธุระในการประสานงานทั้งการนำเสนองานในห้องและการเสนองานฉบับสมบูรณ์

ขอขอบคุณกำลังใจจากทุกที่ ทั้งเพื่อนๆ นบท.รุ่นที่ 10 ที่ให้กำลังใจซึ่งกันและกันมาตลอด เพื่อนพ้องน้องพี่ทั้งจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และจากที่อื่นๆ ขอขอบคุณกำลังใจจากที่บ้านที่แม้รู้ว่าไม่สามารถช่วยอะไรได้ แต่สายตาห่วงใยของทุกคนทำให้มีกำลังใจในการทำงานชิ้นนี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสถาบันทေးวงศ์วโรปการ ที่ให้โอกาสได้เข้ามารับการอบรมในครั้งนี้ เป็นการเปิดวิสัยทัศน์อีกครั้งหนึ่ง หวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ให้กับสำนักงานฯ และรับข้อเสนอแนะไปพิจารณา สมตามที่ได้มอบหมายให้เข้าอบรม

จิรกาญจน์ สงวนพวง

สิงหาคม 2561

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	2
1.4 คำถามการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	2
1.6 นิยามศัพท์	3
1.7 กรอบแนวคิด	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดทฤษฎี	4
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	7
บทที่ 3 ผลการศึกษา	8
3.1 ความสัมพันธ์จีน-ไต้หวัน	8
3.2 ปฏิกริยาของจีนต่อนานาชาติที่มีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวัน	10
3.3 ความสัมพันธ์ไทย-จีน	17
3.4 ความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวัน	21
3.5 ความสัมพันธ์ไทย-ฮ่องกง	24
3.6 ความสัมพันธ์ระดับรัฐสภาไทยในกรณีไต้หวัน	25
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	29
4.1 สรุปผลการศึกษา	29
4.2 ข้อเสนอแนะ	30
บรรณานุกรม	32
ประวัติผู้เขียน	37

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานฯ พ.ศ. 2560–2564 ยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุนการแสดงบทบาทของสมาชิกรัฐสภาไทยในเวทีการประชุมอาเซียน และรัฐสภาระหว่างประเทศ ซึ่งในการดำเนินการนี้สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบหลัก

การประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศนั้น แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ การประชุมที่มีหน่วยประจำชาติ คือ การประชุมที่รัฐสภาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของการประชุมและสมาชิกรัฐสภาทุกคน ถือเป็นสมาชิกของการประชุมนั้นๆ ทั้งนี้ การประชุมที่รัฐสภาไทยเข้าร่วมเป็นหน่วยประจำชาติในการประชุม ได้แก่ สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA) และสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Parliamentarians Union: APPU) ส่วนการประชุมอีกรูปแบบหนึ่งคือ การประชุมที่ไม่มีหน่วยประจำชาติ เป็นการประชุมตามวาระโดยมีหนังสือเชิญประธานรัฐสภาให้ส่งสมาชิกรัฐสภาเข้าร่วมประชุมตามวาระที่เกิดขึ้นเท่านั้น

ทั้งนี้ ในเวทีการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ เป็นเวทีที่เปิดกว้างให้นานาประเทศสมัครเข้าเป็นสมาชิก รัฐสภาไทยจึงได้เข้าเป็นสมาชิกหลายการประชุมโดยพิจารณาจากบริบทในการเปิดรับสมาชิก ทำให้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกับรัฐสภาประเทศต่างๆ ซึ่งมีทั้งที่ได้รับการยอมรับในองค์การสหประชาชาติ และที่ไม่ได้รับการยอมรับในองค์การสหประชาชาติ หนึ่งในนั้นคือ ไต้หวัน

รัฐสภาไทยดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับมติสหประชาชาติและนโยบายของรัฐบาลมาโดยตลอด ในกรณีของไต้หวันก็เช่นกัน อย่างไรก็ตาม มีบางการประชุมที่ไต้หวันและไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกก่อนการประกาศนโยบายจีนเดียวขององค์การสหประชาชาติ เช่น การประชุมสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Parliamentarians Union-APPU) โดยทั้งสองต่างเป็นประเทศผู้ก่อตั้ง (founder countries) ซึ่งได้มีการพบปะกันในการประชุมที่ผ่านมาเสมอ

อย่างไรก็ตาม ในการประชุม APPU ครั้งล่าสุดเมื่อปี 2560 ไต้หวันได้นำเสนอร่างข้อมติเรียกร้องที่เสนอให้ที่ประชุม APPU สนับสนุนให้ไต้หวันได้เข้าไปเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญต่างๆ อาทิ องค์การการค้าโลก อีกทั้งการลงนามในแถลงการณ์ร่วม ไต้หวันยังระบุสถานะเป็นผู้แทนจาก Republic of China ด้วย ในประเด็นนี้ ทำให้กระทรวงการต่างประเทศของไทยได้ทำหนังสือทักท้วงการเข้าร่วมการประชุมของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติของไทยที่กำลังจะเดินทางไปร่วมการประชุมดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่า มีความสุ่มเสี่ยงต่อการดำเนินนโยบายจีนเดียวของไทย ในที่สุด ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานรัฐสภา จึงมีดำริให้คณะผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติงดการเดินทางไปร่วมการประชุมดังกล่าว

สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือข้อคำถามที่ว่า หากเป็นเช่นนี้แล้ว เมื่อใดรัฐสภาไทยจะสามารถเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศที่ไต้หวันเข้าร่วมการประชุมได้ โดยเฉพาะการประชุม APPU ที่จะมีการจัดขึ้นทุกปี ทั้งรัฐสภาไทยและไต้หวันต่างเป็นประเทศผู้ก่อตั้ง และไม่เคยประสบปัญหาในการเข้าร่วมการประชุมด้วยสาเหตุจากไต้หวันแต่อย่างใด

นอกเหนือจากการประชุม APPU แล้ว รัฐสภาไทยยังมีการประชุมอื่นๆ ที่ไต้หวันเข้าเป็นสมาชิกอีก เช่น การประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก (World Scout Parliamentary Union-WSPU) ซึ่งรัฐสภาไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระหว่างวันที่ 12-14 พฤศจิกายน 2561 นี้ ที่กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น หากมีแนวปฏิบัติของรัฐสภาไทยทั้งสมาชิกรัฐสภา และเจ้าหน้าที่รัฐสภาของไทย เมื่อต้องเข้าร่วมการประชุมที่มีไต้หวันเข้าร่วมโดยไม่กระทบความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ระหว่างไทยกับไต้หวัน จึงน่าจะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับประเทศและระดับหน่วยงาน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1. เพื่อวิเคราะห์ผลประโยชน์ระหว่างไทยกับไต้หวันในทางการเมือง และทำที่ของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อไทยและไต้หวันในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน

1.2.2. เพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัวของสมาชิกรัฐสภา และเจ้าหน้าที่ของรัฐสภา ในฐานะคณะผู้แทนรัฐสภาไทย เมื่อต้องเข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศที่มีไต้หวันเป็นสมาชิก

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1. ใช้การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เอกสารที่ได้จากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

1.3.2. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง อาทิ เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยที่รับผิดชอบดูแลเอเชียตะวันออก ได้แก่ นางวรพรรณี ดำรงมณี นางสาวศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย ได้แก่ ดร. มรกต เจวจินดา ไมยเออร์ จากมหาวิทยาลัยมหิดล

1.4 คำถามการศึกษา

คณะผู้แทนรัฐสภาไทยที่เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศควรมีแนวปฏิบัติอย่างไร กรณีที่การประชุมนี้มีไต้หวันเข้าร่วมด้วย

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.5.1. ได้แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัวของสมาชิกรัฐสภา และเจ้าหน้าที่ของรัฐสภา ในฐานะคณะผู้แทนรัฐสภาไทย เมื่อต้องเข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศที่มีไต้หวันเป็นสมาชิก

1.5.2. เป็นแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองกับ
ได้หัวหน้าไปปรับใช้

1.6 นิยามศัพท์

การประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ หมายถึง การประชุมระดับรัฐสภาระหว่างประเทศ ที่มี
สมาชิกรัฐสภาของประเทศต่างๆ เข้าร่วม ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก

ผู้ปฏิบัติงานด้านวิเทศสัมพันธ์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ
โดยเฉพาะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การประชุมที่มีได้หัวหน้าเป็นสมาชิก หมายถึง การประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศใดๆ ที่มี
ได้หัวหน้าเป็นสมาชิก หรือเข้าร่วมการประชุม และรัฐสภาไทยเข้าร่วมการประชุมด้วย

1.7 กรอบแนวคิด

1.7.1. ผลประโยชน์แห่งชาติ

1.7.2. แผนยุทธศาสตร์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2560–2564

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest)

โจเซฟ แพรงเกิล (อ้างจาก องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 14) กล่าวว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง การที่รัฐหวังที่จะปกป้องอธิปไตย และความดำรงอยู่ของชาติไว้ทุกวิถีทาง รวมทั้ง การเสริมสร้างเกียรติภูมิ ความมั่นคง และการอยู่รอด โดยปราศจากภัยคุกคามจากศัตรูภายนอก ผู้นำรัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติ กับผลประโยชน์ของชาติอื่นๆ ผู้นำจะเลือกให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์แห่งชาติตนมากที่สุด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ อุดมการณ์ และลำดับความสำคัญของปัญหาที่ประเทศนั้นกำลังเผชิญอยู่ ทักษะของผู้นำเปลี่ยนแปลงได้ ผลประโยชน์แห่งชาติที่ยืดถือในช่วงขณะหนึ่งอาจจะลดความสำคัญลง และมีผลประโยชน์แห่งชาติในประเด็นอื่นๆ มีความสำคัญมากขึ้นได้ นอกจากนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติ คือ หลักและเป้าหมายพื้นฐานของรัฐซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายในการดำเนินการต่างประเทศ ทั้งนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติอาจประกอบด้วย

- ความอยู่รอดปลอดภัย (Self-Preservation) เพื่อเคารพเอกราชอธิปไตย
- ความมั่นคงและไม่ถูกคุกคาม (Security) ต่อบูรณภาพแห่งดินแดน
- ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน
- เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของรัฐ

การุณลักษณ์ พหลโยธิน (อ้างจาก องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 14-15) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติที่ขาดไม่ได้ คือ ต้องมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชาตินั้น (Collective Interest) ไม่ใช่ผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Private Interests) ทั้งนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญยิ่งต่อชีวิต (Vital National Interests) หรือผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญเป็นอันดับแรก (Primary Vital Interests) คือ ถ้าหากรัฐขาดไปจะหมดสภาพการเป็นรัฐทันที เช่น ดินแดน ประชากร อิสรภาพ หรืออำนาจอธิปไตย หรือรัฐบาล และผลประโยชน์แห่งชาติที่มีความสำคัญรองลงมา (Secondary National Interests) โดยให้ความสำคัญในระดับที่แตกต่างกันออกไป

ผลประโยชน์แห่งชาติเหล่านี้ในบางครั้งอาจขัดแย้ง หรือไม่อาจกระทำการให้บรรลุผลในขณะเดียวกันได้ ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญโดยกำหนดว่าผลประโยชน์ใดเป็นหลักและผลประโยชน์ใดเป็นรอง อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะสั้น อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะยาว ผลประโยชน์แห่งชาติ อาจกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและสงครามเพราะผลประโยชน์แห่งชาติทุกรัฐอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันไป แล้วแต่การตีความ ทำให้สภาพแวดล้อมของแต่ละรัฐ

ไม่เหมือนกัน และหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการเพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของตน โดยทำให้ อีกฝ่ายคิดว่าเป็นการคุกคามต่อกัน อาจกลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งได้

องอาจ เดชอิทธิรัตน์ (2551: 15) อธิบายเพิ่มเติมว่า นโยบายต่างประเทศของไทย ยึดถือผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ ความมั่นคง การอยู่รอด และปราศจากภัยคุกคามจากศัตรูภายนอก

ไชยสิทธิ ต้นตยกุล (2555) อธิบายว่า ผลประโยชน์แห่งชาติมี 2 ความหมาย ความหมายแรก ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เป้าหมาย (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ของนโยบายต่างประเทศ ส่วนอีกความหมาย ได้ถูกนำไปใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมทางการเมือง (Political Discourse) เพื่อวิเคราะห์และสนับสนุนการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ทั้งสองกรณี เกี่ยวข้องกับพื้นฐานการตกลงใจในการดำเนินนโยบายของประเทศโดยมีความสัมพันธ์กับสถานะแวดล้อมภายนอกที่กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศและการดำเนินนโยบายต่างประเทศรวมทั้ง ปัจจัยภายในประเทศจากความหลากหลายของผลประโยชน์ที่เป็นสาธารณะ ผลประโยชน์แห่งชาติจึง เป็นกุญแจสำคัญหรือเป้าหมายของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

ผลประโยชน์แห่งชาติอาจจำแนกออกเป็นมิติต่างๆ บนพื้นฐานของบรรทัดฐานที่ แตกต่างกันไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ดังนี้

1) บนพื้นฐานของเนื้อหา แบ่งเป็น ผลประโยชน์ด้านการเมือง (Political Interests) ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง (Security Interests) ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ (Economic Interests) และผลประโยชน์ด้านวัฒนธรรม (Cultural Interests)

2) บนพื้นฐานของเวลา แบ่งเป็น ผลประโยชน์ที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือมั่นคง (Constant Interests) และผลประโยชน์ที่แปรเปลี่ยนตามระยะเวลา (Variable Interests) ซึ่ง เปลี่ยนแปลงตามสถานะแวดล้อม

3) บนพื้นฐานของความสำคัญ โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์ที่ถาวร (Vital Interests) ผลประโยชน์สำคัญระดับสูง (Extremely Importance Interests) ผลประโยชน์ที่สำคัญ (Importance Interests)

4) บนพื้นฐานของขอบเขต โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์ที่เป็นสากล (Universal Interests) ผลประโยชน์บางส่วน (Partial Interests) และผลประโยชน์เฉพาะด้าน (Individual Interest) เป็นต้น

ผลประโยชน์พื้นฐานทั้งสี่ประการครอบคลุมถึงเป้าหมายของการกำหนดนโยบาย ต่างประเทศอันเกี่ยวข้องกับแนวคิดการได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติด้วยการสร้างความร่วมมือใน รูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

Stephen D. Krasner (1978: 5-6) ให้ความเห็นว่า ในมุมมองของกลุ่มรัฐนิยม (Statist) จะมองเห็นผลประโยชน์แห่งชาติเป็นผู้แสดงอิสระ (Autonomous actor) ดังนั้น เป้าหมาย ที่รัฐมุ่งหมายจึงเป็นเป้าหมายเพื่อรัฐโดยรวมมิใช่เพื่อปัจเจก

กล่าวโดยสรุป ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก ในการดำเนินนโยบายของชาติ โดยผลประโยชน์แห่งชาตินี้เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมมิใช่ของ ผู้หนึ่งผู้ใด อย่างไรก็ตาม อาจมีการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์แห่งชาติได้ ขึ้นอยู่กับบริบทและ การตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะพิจารณาเรื่องใดเป็นผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญอันดับแรก

2.1.2 แผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561–2564

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานความสัมพันธ์ระดับรัฐสภาระหว่างประเทศไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือในเวทีประชาคมอาเซียนและรัฐสภาระหว่างประเทศ โดยในภาพรวมมุ่งเน้นการแสวงหาวิธีการสร้างความเข้าใจหรือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศ โดยการใช้ลักษณะรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์กันผ่านช่องทางต่างๆ ระหว่างบุคคลสำคัญ ระหว่างหน่วยงาน ระหว่างภาคีเครือข่าย ระหว่างองค์การรัฐสภาต่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี อันเป็นผลก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือหรือข้อตกลงไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของสถาบันนิติบัญญัติเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เป้าประสงค์ที่สำคัญ คือ สถาบันนิติบัญญัติมีความสัมพันธ์อันดีและผลักดันให้เกิดความร่วมมือในเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศและประชาคมอาเซียน

การนำแนวคิดจากแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561–2564 มาใช้ในงานนี้ เนื่องจากถือเป็นส่วนสำคัญที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านต่างประเทศของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้บรรลุเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ได้กำหนดไว้นั่นเอง

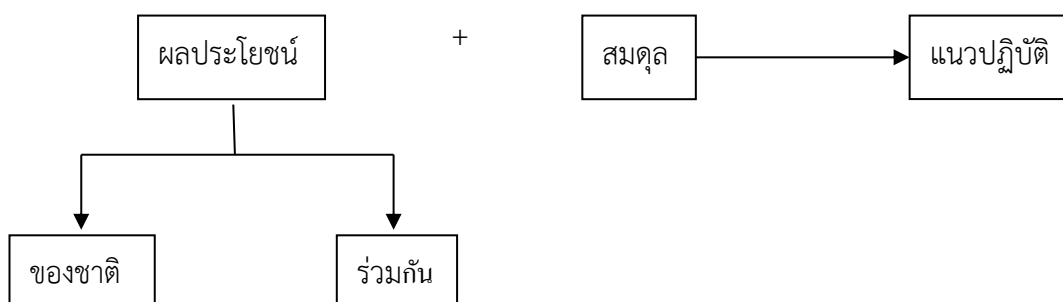
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 องอาจ เดชอิทธิรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่อง เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย–ไต้หวัน ภายใต้นโยบายจีนเดียว พบว่า การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และกับไต้หวันของรัฐบาลไทย ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้นำรัฐบาลไทยในแต่ละยุค และบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ โดยก่อนปี พ.ศ. 2517 ไทยมีความหวาดกลัวคอมมิวนิสต์และมองว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ ขณะที่ไต้หวันเป็นประเทศประชาธิปไตย ทำให้นโยบายของรัฐบาลยังให้การสนับสนุนไต้หวัน แม้จนกระทั่งสหประชาชาติมีมติให้การสนับสนุนนโยบายจีนเดียว ประเทศไทยในขณะนั้นยังคงออกเสียงในการลงมติ อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ รัฐบาลไทยจึงต้องยอมรับมติและดำเนินนโยบายจีนเดียว ทำให้นับแต่ปี พ.ศ. 2518 ประเทศไทยจึงเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และยุติความสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างเป็นทางการกับไต้หวัน

2.2.2 อิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล (2558) จากเรื่อง ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้ชี้ให้เห็นความพยายามของไต้หวันในการแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศภายหลังประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติดำเนินนโยบายจีนเดียว ยุติความสัมพันธ์กับไต้หวัน ไม่ว่าจะเป็ความพยายามของไต้หวันในการเข้าไปเป็นสมาชิกองค์การอนามัยโลก การช่วยเหลือไต้หวันเพียงเพื่อต้องการความสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนขึ้นมาแทนที่ และการสร้างความสัมพันธ์กับสิงคโปร์ที่ยังคงมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

ในการศึกษาเรื่องนี้จะใช้กรอบแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติเป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยประกอบด้วยผลประโยชน์ของไทย ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยกับจีน ซึ่งมีบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับนานาชาติ และผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยกับไต้หวัน ร่วมกับแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาหาความสมดุลในการดำเนินการ ทั้งนี้ ความสมดุลดังกล่าว หมายถึง ความสมดุลแห่งผลประโยชน์ของไทยเป็นที่ตั้ง เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติในระดับรัฐสภาที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานต่อไป โดยสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

บทที่ 3 ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติของคณะผู้แทนรัฐสภาไทยในการเข้าร่วมการประชุมรัฐสภา ระหว่างประเทศ กรณีที่มีไต้หวันเข้าร่วมการประชุม นั้น จำเป็นต้องศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับไต้หวัน ให้เห็นภาพที่ชัดเจนก่อนโดยเฉพาะท่าทีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า ในเวทีการประชุมระหว่างประเทศ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้มีข้อตกลงที่ 2758 เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2514 รับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมในสหประชาชาติ เพียงหนึ่งเดียว ซึ่งในเวลาต่อมา สาธารณรัฐประชาชนจีนและไต้หวันได้มีการตกลงในหลักการ “จีนเดียว” (One China Policy) ตามฉันทามติ เมื่อปี พ.ศ. 2535 (1992 Consensus) นั้น แม้ทั้งสองฝ่ายจะให้ความหมายของ “จีนเดียว” ที่ต่างกัน แต่สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งต่อไปนี้จะขอเรียกว่า จีน ได้ถือว่า ไต้หวันเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจีน การดำเนินการใดๆ ของไต้หวันอันแสดงออกถึงการแบ่งแยกประเทศตามความหมายของจีนจึงถูกจีนคัดค้าน

ในบทนี้ จึงขอเริ่มจากภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของผู้นำไต้หวันซึ่งในบางสมัยมีท่าทีโอนอ่อนผ่อนตามจีน บางสมัยมีท่าทีที่แข็งกร้าว ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายของพรรคที่ตนสังกัดซึ่งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชาติในคนละแง่มุม ส่งผลถึงท่าทีของจีนที่แสดงออกต่อนานาประเทศที่มีความสัมพันธ์กับไต้หวัน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จากนั้น เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีระหว่างจีนกับประเทศไทยภายหลังการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี พ.ศ. 2518 อันส่งผลถึงความสัมพันธ์และท่าทีของไทยต่อไต้หวัน โดยได้มีการเปรียบเทียบการดำเนินความสัมพันธ์และการแสดงท่าทีของไทยต่อฮ่องกง ซึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งภายใต้การปกครองของจีนเช่นกัน ก่อนที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระดับรัฐสภาไทยและไต้หวัน อันเป็นประเด็นของการศึกษาในครั้งนี้

3.1 ความสัมพันธ์จีน-ไต้หวัน

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน หรือ ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบ (Cross-strait Relations) เป็นความสัมพันธ์ที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่อาจคาดเดาได้ ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้นำทั้งจีนและไต้หวัน ซึ่งส่งผลต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของทั้งสองฝ่ายและประเทศต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

นับแต่พรรคก๊กมินตั๋งประกาศตั้งไต้หวันขึ้นเป็นประเทศโดยแยกจากจีนแผ่นดินใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2492 ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเป็นไปในแบบ “คู่มอง” ระหว่างกันมาโดยตลอด จนเมื่อนายหม่าอิงจิว หัวหน้าพรรคก๊กมินตั๋ง ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีไต้หวัน เมื่อปี พ.ศ. 2555 ประกาศดำเนินนโยบายกับจีนโดยแยกความสัมพันธ์เรื่องการเมืองออกจากด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวทางการรวมจีนของรัฐบาลจีน ที่ต้องการเริ่มจากทางด้านสังคมโดยให้ทั้งสองฝ่ายส่งเสริมให้

เศรษฐกิจและสังคมของสองฝั่งพัฒนาไปอย่างกลมกลืนกัน อำนาจความสะดวกแก่ชาวไต้หวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยหนุ่มสาว ให้เข้ามาเรียนต่อ มีงานทำ สร้างธุรกิจ และใช้ชีวิตในแผ่นดินใหญ่มากขึ้น (สมาคมผู้สื่อข่าวไทย-จีน, 6 มีนาคม 2560) ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝั่งช่องแคบจึงเป็นไปด้วยดี มีการกระชับความสัมพันธ์หลายประการ อาทิ การลงนามเปิดความเชื่อมโยงสามทาง ได้แก่ ทางบก ทางทะเล และทางอากาศ และการเน้นให้ความสำคัญต่อการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจโดยอาศัยเครื่องมือและนโยบายที่มีความยืดหยุ่นผ่านการเจรจาระดับทวิภาคีภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจช่องแคบไต้หวัน (Economic Cooperation Framework Agreement-ECFA) ส่งผลให้การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว รวมทั้งการเดินทางไปมาระหว่างผู้คนทั้งสองฝั่งพัฒนาไปอย่างมาก (วีรศักดิ์ เกิดผลเจริญยิ่ง, 2556)

อย่างไรก็ตาม เมื่อหมดยุคของนายหม่า เข้าสู่ยุคที่ไต้หวันมีประธานาธิบดีหญิงคนแรก คือนางไชอิงเหวิน หัวหน้าพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party: DPP) ซึ่งเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2559 การดำเนินนโยบายของไต้หวันได้เปลี่ยนไป เนื่องจากพรรคนี้มีนโยบายสนับสนุนการแยกตัวเป็นอิสระจากจีน โดยนางไชได้ประกาศดำเนินนโยบายสองฝั่งช่องแคบโดยยึดตามรัฐธรรมนูญของ “สาธารณรัฐจีน” (Republic of China) และแม้จะเคารพใน “ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์” ที่ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 การเจรจาระหว่างสองฝั่งนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ทั้งสองฝ่ายควรชื่นชมและรักษา แต่นางไชได้เน้นว่า “บนพื้นฐานของความเป็นจริงและหลักทางการเมืองที่ดำรงอยู่ การพัฒนาที่มีเสถียรภาพและสันติภาพของความสัมพันธ์สองฟากฝั่งจะต้องได้รับการส่งเสริมต่อเนื่อง” แต่ไม่ได้มีการเอ่ยถึงคำว่า “จีนเดียว” ในสุนทรพจน์ ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายต่างมีการแถลงคำจำกัดความ “จีนเดียว” ของตนเอง โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าไต้หวันเป็นมณฑลหนึ่ง แต่ไต้หวันก็ปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระมาหลายทศวรรษนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 (ประชาไท, 20 พฤษภาคม 2559)

จีนจำเป็นต้องสร้างความเป็นปึกแผ่นในการปกครอง เนื่องจากขนาดความกว้างใหญ่ของประเทศกว่า 9.5 ล้านตารางกิโลเมตร และประชากรกว่า 1,400 ล้านคน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ที่ประกอบด้วยชนชาติต่างๆ 56 ชนชาติ โดยมีชาวฮั่น ที่เป็นชาวจีนแท้ ร้อยละ 91.6 ที่เหลือเป็นชนกลุ่มน้อย ได้แก่ จ้วง หุย อุยกูร์ หยี่ ทิเบต แม้ว แมนจู มองโกล ไตหรือไท เกาชน และอื่นๆ อีกประมาณร้อยละ 7.1 (สถาบันอาณาบริเวณศึกษา, 2560) รวมทั้งยังมีดินแดนในการปกครองอื่นอีก อาทิ ไต้หวัน ฮองกง มาเก๊า ทิเบต ดังนั้น หากประชากรในบริเวณใดลุกฮือขึ้นจะสร้างความปั่นป่วนให้กับรัฐบาลของจีนในการปราบปรามได้เช่นกรณีของชาวอุยกูร์ ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการนัดการลุกฮือขึ้น ทำให้ในที่สุด รัฐบาลจีนต้องปิดกั้นการเข้าถึงสื่อบางอย่างที่สามารถสื่อสารกันได้ในวงกว้าง เช่น ไลน์ และเฟสบุ๊ก เป็นต้น¹

ในช่วงที่ผ่านมา จีนดำเนินนโยบายต่างประเทศในมิติการเมืองในภูมิภาคเอเชียด้วยการ (1) ผูกมิตรสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ในภูมิภาค รวมทั้งไทยและอาเซียน เพื่อเป็นทั้งการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้ออำนวยตลอดจนสร้างเงื่อนไขให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปอย่างมีเสถียรภาพ (2) มีบทบาทในทางสร้างสรรค์ต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค และเข้ามา

¹ สัมภาษณ์ ศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล, อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กรกฎาคม 2561.

พัวพันอย่างสร้างสรรค์ในเวทีการเมืองภูมิภาค (3) ร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งแสดงให้เห็นว่า จีนเป็นส่วนหนึ่งและให้ความสำคัญแก่เอเชียตะวันออก เพื่อเน้นถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป และเป็นการถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาได้ระดับหนึ่ง (ณัฐพล ชันธศิริ, 2555: 11)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จีนต้องหันกลับมาจับตามองการดำเนินนโยบายของไต้หวันอีกครั้ง จากการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการต่างประเทศซึ่งประจำการที่จีนในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่า จีนไม่ยอมรับการประกาศนโยบายของประธานาธิบดีไช่ และประกาศห้ามชาวจีนแผ่นดินใหญ่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังไต้หวัน² ขณะเดียวกัน จีนยังมีการส่งสัญญาณไปยังนานาประเทศและไต้หวันโดยจัดให้มีการฝึกซ้อมรบในทะเลจีนใต้ มีการขนเรือบรรทุกเครื่องบินและเรือรบหลายลำผ่านช่องแคบไต้หวันผ่านเขตแสดงตนเพื่อป้องกันภัยทางอากาศ (ADIZ) ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐอเมริกาให้สัมภาษณ์ว่า ได้มีการสนทนาทางโทรศัพท์กับประธานาธิบดีไช่ (ปีปีซี, 11 มกราคม 2560) ขณะเดียวกัน จีนได้จับตามองการดำเนินนโยบายของประธานาธิบดีไช่อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการประกาศนโยบาย “มุ่งใต้ใหม่” (New Southbound) เมื่อปี พ.ศ. 2560 ที่ต้องการจะขยายความร่วมมือกับอาเซียนเพื่อลดการพึ่งพาจีน และการส่งผู้แทนระดับสูงไปส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เพื่อขยาย “พื้นที่ยืน” และ “visibility” ของไต้หวัน

3.2 ปฏิกริยาของจีนต่อนานาประเทศที่มีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวัน

ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างนานาประเทศกับไต้หวัน ไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าจีนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดท่าทีต่างๆ ระหว่างทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพราะการประกาศใช้นโยบายจีนเดียว (One China Policy) ของจีน ทำให้จีนสามารถอ้างความชอบธรรมในการเข้าไปแทรกแซงการติดต่อระหว่างนานาชาติกับไต้หวัน หรือแม้แต่ประเทศอื่นที่จีนมองว่า อยู่ใต้ “ร่ม” การปกครองของตน ไม่ว่าจะเป็นทิเบต หรือฮ่องกง สอดคล้องกับงานของ ลดา ภูมาศ (2559) ที่เห็นว่า ตามบริบทของความเข้มแข็งภายในประเทศและการเติบโตของประเทศภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและบทบาทเชิงรุกของจีนในการมีปฏิสัมพันธ์ระดับระหว่างประเทศ จีนได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างโดดเด่น แข็งขัน (assertive) และแข็งกร้าว (aggressive) มากขึ้น ต้องการแสวงหาพื้นที่ยืนที่กว้างขึ้นและให้เป็นที่ยอมรับในการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก จีนจะไม่ยอมประนีประนอมในผลประโยชน์หลัก (core interest) ของประเทศเมื่อมีประเด็นเกี่ยวกับการรักษาอำนาจอธิปไตยของชาติและบูรณภาพแห่งดินแดน

การแสดงบทบาทของจีนต่อไต้หวัน แม้หลายประเทศจะไม่ยอมรับ แต่เมื่อต้องปฏิบัติตามมติขององค์การสหประชาชาติ และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่แต่ละประเทศมีกับจีนแล้ว หากเป็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนโดยเฉพาะในเรื่องการค้ากับจีนในฐานะตลาดการค้ารายใหญ่ของทุกประเทศ หลายประเทศก็ยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของจีน สอดคล้องกับงานของโจเซฟ แพรงเกล (อ้างจาก องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551) ที่ว่า ผู้นำรัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ

² สัมภาษณ์ วรพรรณิ ดารมณี, นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ, 13 กรกฎาคม 2561.

เป็นสำคัญ และดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติ กับผลประโยชน์ของชาติอื่นๆ ผู้นำจะเลือกให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์แห่งชาติตนมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ จีนจึงอยู่ในสถานะมีแต้มต่อทางการเมืองกับหลายประเทศ ขณะที่ภาพความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน ทิเบต และฮ่องกง จีนยังคงมองว่าเป็นดินแดนในการปกครองของตนเช่นกัน ดังนั้น การจะดำเนินการใดๆ ที่แสดงออกถึงการ “ปลดแอก” จากจีน จึงต้องถูกปราม ทั้งนี้ รวมถึงการแสดงออกของจีนต่อประเทศต่างๆ ที่สนับสนุนการดำเนินนโยบายแยกตัวของดินแดนในการปกครองของจีนเป็นเอกราชด้วย

จากการศึกษาปฏิกริยาของจีนต่อไต้หวันและนานาชาติที่มีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวัน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง

3.2.1 ด้านสังคม

แม้จีนกับไต้หวันจะมีความขัดแย้งต่อกันในทางการเมือง แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีทั้งสองฝ่ายกลับมีการติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการในระดับประชาชนมากขึ้นภายหลังจากที่ไต้หวันประกาศยกเลิกการห้ามมิให้ประชาชนไต้หวันเดินทางมายังจีน มีการผ่อนปรนอนุญาตให้ชาวไต้หวันเดินทางไปจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อเยี่ยมญาติได้ และยังพบว่า นักธุรกิจไต้หวันที่ไปดำเนินธุรกิจในแผ่นดินใหญ่ได้กลายเป็นนักลงทุนรายใหญ่ในอันดับต้นๆ ของจีน ทั้งนี้ จีนหวังที่จะใช้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเชื่อมภาคประชาชนของทั้งสองฝั่งช่องแคบเข้าด้วยกันเช่นกัน โดยมีจุดหมายไปสู่การรวมชาติในอนาคต (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 137)

ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ไม่พบปฏิกริยาของจีนที่มีต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติกับไต้หวันในส่วนที่เกี่ยวกับทางด้านสังคมมากนัก จึงพบว่า มีการแลกเปลี่ยน การเยือน ความร่วมมือ การศึกษาดูงานระหว่างไต้หวันกับประเทศต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น เกาหลีใต้ ได้มีการลงนามข้อตกลงทวนกลับสู่การเชื่อมต่อทางการเดินทางอากาศอีกครั้ง เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2547 ภายหลังจากระงับไปเป็นเวลาถึง 12 ปี การลงนามในข้อตกลงกับประเทศที่เกี่ยวข้องในด้านแรงงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อปกป้องสิทธิของแรงงานต่างชาติในไต้หวัน (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 148–149) แม้แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังคงความสัมพันธ์กับไต้หวัน ในด้านการลงทุน การค้า สังคม วัฒนธรรม และติดต่อระหว่างกันแบบไม่เป็นทางการภายใต้ “กฎหมายความสัมพันธ์กับไต้หวัน” (Taiwan Relation Act) ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2522 มีการตั้งสำนักงาน AIT (American Institution In Taiwan) เพื่อใช้เป็นสถานที่ติดต่อระหว่างประเทศทั้งสอง (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 132–133)

น่าสังเกตว่า ในกรณีของสหรัฐอเมริกานั้น เห็นได้ชัดว่า สหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับไต้หวันในเชิงผลประโยชน์เรื่องความมั่นคงอย่างชัดเจน การทำสัญญา Taiwan Relation Act ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไต้หวันมีจุดประสงค์เพื่อให้สหรัฐอเมริกาสามารถเข้ามาคุ้มครองความสงบมั่นคงบริเวณช่องแคบไต้หวัน อันเป็นพันธกรณีที่จะช่วยเหลือในกรณีที่ไต้หวันถูกโจมตีจากประเทศที่สาม และสหรัฐอเมริกายังสามารถขายอาวุธให้กับไต้หวันเพื่อป้องกันตนเองได้ด้วย ขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาสามารถอาศัยกฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการกีดกันการขยายอิทธิพลของจีนในแถบเอเชีย-แปซิฟิกไปในตัว (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 245)

ในงานของ อองอาจ เดชอิทธิรัตน์ (2551) ไม่ได้กล่าวถึงปฏิกิริยาของจีนต่อการทำสัญญา Taiwan Relation Act ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไต้หวัน อาจเป็นเพราะช่วงเวลาดังกล่าว บทบาทของคอมมิวนิสต์จีนกำลังถูกต่อต้านจากโลกภายนอกอย่างหนัก แต่ในการประกาศนโยบาย “อเมริกาต้องมาก่อน” (America First) ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกา ที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์ของอเมริกาเป็นอันดับแรก (Brandinside, 21 มกราคม 2560) ทำให้เราได้เห็นบทบาทการรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในรูปแบบใหม่ โดยเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2561 ที่ผ่านมา ประธานาธิบดีทรัมป์ ได้ลงนามในกฎหมาย ‘Taiwan Travel Act’ สนับสนุนการเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างสหรัฐฯ กับไต้หวันในทุกระดับ และให้มีผลบังคับใช้ในวันถัดมา การเปลี่ยนแปลงนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับงานของโจเซฟ แฟรงเกิล (อ้างอิง อองอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551) ที่ว่า ทศนะของผู้ นำเปลี่ยนไปได้ โดยผลประโยชน์แห่งชาติที่ยึดถือในช่วงขณะหนึ่งอาจจะลดความสำคัญลง และมีผลประโยชน์แห่งชาติในประเด็นอื่นๆ มีความสำคัญมากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ทำให้รัฐบาลจีนแสดงความไม่พอใจอย่างยิ่ง และประกาศจะใช้มาตรการตอบโต้สหรัฐอเมริกา และกองกำลังสนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนในไต้หวันในเวลาที่เหมาะสมโดยวิธีทางการทูตและทางทหารหากกฎหมายสนับสนุนการติดต่อระดับสูงระหว่างสหรัฐฯ และไต้หวันมีผลบังคับใช้ (ไทยรัฐออนไลน์, 20 มีนาคม 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของลดา ภูมาศ (2559) ที่ว่า จีนถือว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีนและเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับจีนยึดมั่นใน “นโยบายจีนเดียว” อย่างเข้มงวดต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังคงเพิกเฉยต่อคำขู่นี้

สำหรับประเทศไทย ได้มีการลงนามความร่วมมือต่างๆ กับไต้หวัน ที่สำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือในกรอบโครงการหลวง ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 ปีโดยผ่าน International Co-operation and Development Fund (ICDF) ของไต้หวัน (อองอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 157) ซึ่งน่าจะเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ที่สำคัญที่แสดงถึงความแนบแน่นระหว่างไทยกับไต้หวัน แม้ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งไต้หวันได้ให้ความช่วยเหลือด้านทุนฝึกอบรมระยะสั้นแก่ข้าราชการไทย และความรู้ด้านเทคโนโลยีภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2556 (กรมเอเชียตะวันออก, 2561) ทำให้มีการแลกเปลี่ยนนักวิชาการ การศึกษาดูงานในเชิงวิชาการระหว่างกันมาโดยตลอด รวมทั้งการให้ทุนนักวิจัยไทยไปทำวิจัยที่ไต้หวัน อีกด้วย³

การดำเนินความสัมพันธ์ในด้านสังคมเหล่านี้ เห็นได้ว่า ทั้งจีนและไทยต่างได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จีนจึงมิได้มีปฏิกิริยาใดๆ มีเพียงจับตาดูความเคลื่อนไหวตลอดเวลาเท่านั้น

³ สัมภาษณ์ มรกต เจวจินดา ไมเออร์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 20 มิถุนายน 2561.

3.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

แต่เดิมจีนไม่ได้เข้มงวดกับการดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีและพหุภาคีระหว่างนานาประเทศกับไต้หวันนัก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพิจารณาแล้วว่า มูลค่าการค้าการลงทุนระหว่างสองฝ่ายไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของจีนแต่อย่างใด ทำให้ที่ผ่านมาราจึงเห็นได้วันมุงมั่นในการขยายฐานการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคทางใต้ของไต้หวัน รวมทั้งประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2537 ไต้หวันได้ออกแนวปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและพาณิชย์กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ Southward Policy ซึ่งทำให้การค้าของไต้หวันขยายตัวมากขึ้นตามลำดับ พร้อมกับการลงทุนของไต้หวันในภูมิภาคนี้ (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 148-149)

สำหรับประเทศไทย ไต้หวันมองว่า ประเทศไทยเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการตั้งฐานการผลิตสินค้าเทคโนโลยีในประเทศ และยังเป็นแหล่งอุปทานด้านสินค้าเกษตรที่ราคาไม่แพง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวและผลไม้ รวมทั้งผู้ใช้แรงงาน เพราะแรงงานไทยค่อนข้างมีความชำนาญสูงในด้านการก่อสร้างและอื่นๆ ขณะที่ไทยได้รับประโยชน์จากไต้หวัน คือ ความก้าวหน้าในด้านการเกษตร การแพทย์ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศจากภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการลงทุนสูง (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 156)

ความสัมพันธ์ทางด้านการค้าระหว่างไทยกับไต้หวันเป็นไปด้วยดี มีการลงนามความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจหลายเรื่อง ได้แก่ ความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และความตกลงยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2542 แม้ในช่วงที่นักลงทุนจีนเริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ไทยกับไต้หวันก็ยังคงมีการลงนามความร่วมมือด้านการค้าเช่นเดิม อาทิ พิธีสารแห่งความตกลงระหว่างสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยไทเปและสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำประเทศไทยเพื่อการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนระหว่างไทย-ไต้หวัน ลงนามเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2555 และข้อตกลงระหว่างสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยไทเปและสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำประเทศไทยว่าด้วยความร่วมมือในด้านต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติและอาชญากรรมที่เกี่ยวข้อง ลงนามเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2556 (กรมเอเชียตะวันออกเฉียง, 2561)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเวลาต่อมาประธานาธิบดีสีจิ้นผิง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ประกาศนโยบาย “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road) ในปี พ.ศ. 2556 เพื่อยกระดับอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนในภูมิภาคและเวทีโลกผ่านยุทธศาสตร์ “ทำในจีน ค.ศ. 2025” (Made in China 2025) และข้อริเริ่มด้านความเชื่อมโยงตามยุทธศาสตร์ 3Cs (Connectivity, Competitiveness, Community) ของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ หรือ Greater Mekong Sub-region (GMS) อันเป็นที่มาของโครงการต่างๆ มากมาย อาทิ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกับจีน โครงสร้างรถไฟไทย-จีน การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) การผลักดันให้เงินหยวนเป็นสกุลเงินระหว่างประเทศ (RMB Internationalization) การยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านในภูมิภาค เป็นต้น (ลดา ภูมาศ, 2559: 19) ทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นจุดหมาย

ปลายทางที่จีนให้ความสนใจ ล่าสุด ประธานาธิบดีสี ยังได้ประกาศวิสัยทัศน์ “โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ” (economic globalization) ที่ต้องการให้จีนเป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจของโลกอีกด้วย (Brandinside, 26 มกราคม 2560)

จากนโยบายดังกล่าว อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับท่าทีด้านความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างนานาประเทศกับไต้หวัน โดยพบว่า กระทรวงพาณิชย์ของไทย เคยได้รับคำเตือนจากรองอธิบดีสำนักงานกิจการไต้หวันของจีน (Taiwan Affairs Office of the State Council PRC) เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2559 ที่ย้ำถึงนโยบายจีนเดียว และขอคัดค้านไม่ให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน มีความสัมพันธ์ทางการกับไต้หวัน หรือมีความตกลง ไม่ว่าจะเป็นการค้าหรือเศรษฐกิจที่มีลักษณะรับรองอธิปไตยของไต้หวัน รวมทั้งระมัดระวังการมีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวัน เพื่อมิให้กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับจีน (สดา ภูมาศ, 2559: 17) แต่กระนั้นหน่วยงานของไทยซึ่งดูแลด้านเศรษฐกิจก็ยังคงเดินทางในการส่งเสริมการค้าการลงทุนร่วมกับไต้หวัน เช่น การจัดการประชุม “ความร่วมมืออุตสาหกรรมไทย-ไต้หวัน 2017” (2017 Thailand-Taiwan Industrial Collaboration Summit)⁴ ซึ่งเป็นการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการครั้งแรก ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมงานจำนวนมาก (เดลินิวส์, 30 กรกฎาคม 2560) ทั้งนี้ การจัดงานดังกล่าวเป็นหนึ่งในนโยบาย “มุ่งใต้ใหม่” (New Southbound policy) ของประธานาธิบดีไช่ที่ประกาศภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2559 เพื่อขยายขอบเขตความร่วมมือกับประเทศที่อยู่ทางใต้ของไต้หวันในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง และผลจากการดำเนินนโยบาย “มุ่งใต้ใหม่” ของไต้หวัน พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวและนักศึกษาที่เดินทางไปศึกษาต่อยังไต้หวันเพิ่มขึ้น รวมทั้งการขยายตัวของมูลค่าการค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนกับไต้หวันก็เพิ่มสูงขึ้นด้วย ซึ่งในขั้นตอนต่อไป รัฐบาลไต้หวันได้ประกาศจะเน้นใน 4 ด้าน คือ การพัฒนาบุคลากร การแพทย์ การเกษตรและการสร้างธุรกิจของคนรุ่นใหม่ (Start-up) (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561)

⁴ การประชุม “ความร่วมมืออุตสาหกรรมไทย-ไต้หวัน 2017” (2017 Thailand-Taiwan Industrial Collaboration Summit) ถือเป็นการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการครั้งแรก จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 มีผู้เข้าร่วมงานมากกว่า 500 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนของไต้หวัน รวมถึงสหพันธ์อุตสาหกรรมแห่งชาติของไต้หวัน กระทรวงกิจการเศรษฐกิจ กระทรวงอุตสาหกรรม สถาบันวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารแห่งไต้หวัน ส่วนผู้แทนของฝ่ายไทยมาจากหน่วยงานหลายแห่ง รวมถึงสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (เอพทีไอ) คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (ครศ.) และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) มีการลงนามร่วมกันในบันทึกความเข้าใจ (เอ็มโอยู) 14 ฉบับระหว่างฝ่ายไต้หวันและฝ่ายไทย ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานสำคัญของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับไต้หวัน เนื่องจากครอบคลุมในทุกด้านที่สำคัญ คือ ในด้านอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมสิ่งทอ การออกแบบและศิลปะสร้างสรรค์ และการบริการสารสนเทศ (เดลินิวส์, วันอาทิตย์ที่ 30 กรกฎาคม 2560)

3.2.3 ด้านการเมือง

ประเด็นด้านการเมืองเป็นประเด็นที่จีนให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจีนต้องการความเป็นเอกภาพในการปกครองตามนโยบายจีนเดียว ดังนั้น หากส่วนหนึ่งของประเทศจีน ไม่ว่าจะ เป็นทิเบต ฮองกง หรือไต้หวัน มีการแสดงออกเพื่อเรียกร้องความเป็นอิสระจากการปกครองของจีน หรือประเทศใดให้การสนับสนุนการกระทำที่จีนมองว่าเป็น “ความพยายามแยกตัวเป็นอิสระ” ดังกล่าวจีนจะมีปฏิกิริยาต่อประเทศนั้นๆ ทันที

ในกรณีของไต้หวัน แม้ในปัจจุบันจะมีประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับ ไต้หวันเหลือเพียง 19 ประเทศ⁵ แต่จีนก็ยังคงถือว่าไต้หวันเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องดำเนินการแก้ไขให้ ลุล่วง ดังนั้น หากประเทศใดแสดงท่าทีสนับสนุน “ความพยายาม” แยกตัวเป็นอิสระของไต้หวันตาม ความเข้าใจของจีน จีนก็จะมีการส่งสัญญาณ “เตือน” ไปยังประเทศนั้นๆ ส่วนประเทศใดจะให้ความสนใจ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพิจารณาถึงผลประโยชน์ของชาติตนและความเชื่อมั่นในบทบาทของตน ในเวทีระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ขอยกกรณีตัวอย่าง สิงคโปร์ และญี่ปุ่น

สิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่แสดงถึงการยึดถือผลประโยชน์ของชาติตนมาก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามการดำเนินนโยบายของนายลีควนยิว นายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ โดยสิงคโปร์กับไต้หวันมีความสัมพันธ์ระหว่างกันก่อนที่สิงคโปร์จะเปิดความสัมพันธ์กับจีนถึงกับมี ค่ายฝึกทหารของสิงคโปร์อยู่ในไต้หวัน (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 149) เนื่องจากก่อนหน้านี้ สิงคโปร์มองว่าจีนให้การสนับสนุนกลุ่มคอมมิวนิสต์ในมลายาซึ่งก่อความไม่สงบในแถบแหลมมลายู ในช่วงปี พ.ศ. 2516 ถึงช่วงปี พ.ศ. 2523 นายลีควนยิว เดินทางเยือนไต้หวันเกือบทุกปี (สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2558: 170) อย่างไรก็ดี ในที่สุดเมื่อพิจารณาถึงบริบททาง การเมืองและเศรษฐกิจของจีน นายลีควนยิว ก็ได้เดินทางเยือนจีนครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2519 และในเวลาต่อมา นายเต็งเสี่ยวผิง รองนายกรัฐมนตรีของจีนขณะนั้นก็ได้เดินทางเยือนสิงคโปร์เมื่อ เดือนพฤศจิกายน 2521 โดยหวังหาเสียงสนับสนุนจากประเทศในอาเซียนเพื่อต่อต้านการขยาย อิทธิพลของเวียดนามซึ่งมีสหภาพโซเวียตหนุนหลัง และด้วยบุคคลิกที่เป็นมิตรกับทุกฝ่าย ทำให้นายลีควนยิว กลายเป็นผู้นำประเทศเพียงคนเดียวในช่วงนั้นที่สามารถเดินทางไปเยือนทั้งกรุงปักกิ่ง และกรุงไทเปได้โดยที่ทั้งจีนและไต้หวันไม่คัดค้านหรือแสดงความไม่พอใจ อีกทั้งเขายังกลายเป็น ตัวกลางในการสื่อสารข้ามช่องแคบไต้หวันอีกด้วย

อย่างไรก็ดี สิงคโปร์ภายใต้การนำของนายลีควนยิว ได้ดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศกับจีนและไต้หวันอย่างระมัดระวัง โดยในกรณีกับจีนนั้น แม้สิงคโปร์กับจีนจะมี แลกเปลี่ยนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2533 แต่เป็นเพียง

⁵ ปัจจุบัน (พ.ศ.2561) ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน มีจำนวน 19 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศ ในภูมิภาคละตินอเมริกาและแคริบเบียน ได้แก่ เบลีซ เอลซัลวาดอร์ เฮติ นิการากัว เซนต์คิตส์และเนวิส เซนต์ วินเซนต์และเกรนาดีนส์ กัวเตมาลา ปารากวัย ฮอนดูรัส และเซนต์ลูเชีย ประเทศในแอฟริกา 2 ประเทศ ได้แก่ บุร์กินาฟาโซ สวาซิแลนด์ ในยุโรป 1 ประเทศ ได้แก่ นครวาติกัน และในภูมิภาคแปซิฟิก อีก 6 ประเทศ ได้แก่ คิริบาติ นาอูรู หมู่เกาะโซโลมอน ตูวาลู หมู่เกาะมาร์แชลล์ และปาเลา โดยสาธารณรัฐโดมินิกันเป็นประเทศล่าสุด ที่ยกเลิกความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน (มติชนออนไลน์. วันที่ 1 พฤษภาคม 2561) ซึ่งก่อนหน้านี้ ปานามา ได้ยกเลิกความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันไปเมื่อปี พ.ศ.2560 (บีบีซี, 13 มิถุนายน 2017)

การระบุว่าทั้งสองฝ่ายจะมีความสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของหลักปรัชญาศีล (The Five Principles of Peaceful Coexistence) และกฎบัตรสหประชาชาติเท่านั้น ทำให้สิงคโปร์ยังคงความสัมพันธ์ทางการทหารกับไต้หวันได้ต่อไป (สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2558: 175) ขณะที่ในการต้อนรับการเยือนของนายหลี่เต็งฮุย ประธานาธิบดีจากไต้หวัน นายลีควนยิว ได้สั่งห้ามการปฏิบัติในฐานะประมุขแห่งรัฐ ห้ามระดับธงชาติไต้หวัน หรือการจัดกองทหารเกียรติยศ และเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ช่องแคบไต้หวันอันเนื่องมาจากนโยบายการทูตเชิงรุกของนายหลี่เต็งฮุย⁶ นายลีควนยิว ได้กล่าวสุนทรพจน์ เรียกร้องให้ไต้หวันให้คำมั่นว่าจะไม่ประกาศเอกราช รวมทั้งเรียกร้องให้จีนเปิดพื้นที่ให้กับไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ในที่สุดเหตุการณ์ก็สงบลง

จะเห็นได้ว่า นายลีควนยิว ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้ผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก แนวนโยบายนี้ยังคงปรากฏอยู่ในผู้นำรุ่นต่อมาของสิงคโปร์ เมื่อนายลีเซียนลุง รองนายกรัฐมนตรี บุตรชายของนายลีควนยิว เตรียมเดินทางเยือนไต้หวันในวันที่ 10 กรกฎาคม 2547 ก่อนที่เขาจะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน เพื่อที่จะรับทราบสถานการณ์ของไต้หวันและความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับไต้หวันด้วยตนเอง หลังจากที่สิงคโปร์ไม่มีการเยือนไต้หวันมานานถึง 12 ปี แต่ในเวลานั้น นายเฉินฮุยเปียน เพิ่งได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 2 และมีนโยบายที่จะผลักดันเอกราชของไต้หวันอยู่ต่อไป จีนได้คัดค้านการเยือนไต้หวันของนายลีเซียนลุงอย่างเต็มที่ แต่นายลีเซียนลุงไปเยือนไต้หวันตามกำหนดการเดิมที่วางเอาไว้ ทำให้จีนได้ดำเนินมาตรการตอบโต้สิงคโปร์หลายประการ อาทิ นายโจวเสี่ยวชวน ผู้ว่าการธนาคารแห่งชาติจีนยกเลิกการเดินทางเยือนสิงคโปร์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายจีน 126 คน ยกเลิกการเดินทางมาดูงานด้านเศรษฐศาสตร์ การจัดการและบริหารรัฐกิจ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีหนานหยาง ของสิงคโปร์ จนในที่สุด นายลีเซียนลุง ต้องมีการออกแถลงการณ์เกี่ยวกับกรณีนี้ โดยเน้นว่า นโยบายจีนเดียวของสิงคโปร์จะไม่เปลี่ยนแปลง การที่ไต้หวันพยายามเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชนั้นมิใช่ผลประโยชน์ของสิงคโปร์ และมีผลประโยชน์ของภูมิภาคด้วย หากไต้หวันประกาศเอกราช สิงคโปร์จะไม่รับรองไต้หวัน และในความเป็นจริงแล้วไม่มีประเทศใดในเอเชียที่จะรับรองไต้หวัน ในที่สุด เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสิงคโปร์กับจีนก็ยุติลง (สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2558: 182)

ญี่ปุ่นกับไต้หวัน ภายหลังจากการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี พ.ศ. 2515 ก็มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นตามลำดับ ในเดือนมกราคม 2547 นายโยชิโร โมริ อดีตนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นและสมาชิกสภาไดเอท จำนวน 14 คน เดินทางไปไต้หวันเพื่อร่วมการประชุมประจำปีครั้งแรกของชมรม

⁶ ในเดือนมิถุนายน 2538 สภาองเกรสแห่งสหรัฐอเมริกาอนุมัติวีซ่าแก่นายหลี่เต็งฮุยเพื่อให้เขาเดินทางไปรับปริญญาที่ติมตักต์ ณ มหาวิทยาลัยคอร์เนล และในสุนทรพจน์ของเขา ณ มหาวิทยาลัยดังกล่าว นายหลี่เต็งฮุยมิได้เอ่ยถึงหลักการจีนเดียวเลย อีกทั้งยังเรียกไต้หวันว่า “สาธารณรัฐจีนบนเกาะไต้หวัน” (The Republic of China on Taiwan) ทำให้นายกรัฐมนตรีหลี่เผิงของจีนเชื่อว่า นายหลี่เต็งฮุยต้องการผลักดันให้ไต้หวันเป็นเอกราช และในช่วงของการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงครั้งแรกของไต้หวันเมื่อเดือนมีนาคม 2539 ซึ่งนายหลี่เต็งฮุยลงสมัครรับเลือกตั้งและได้รับชัยชนะ จีนได้ข่มขู่ด้วยการซ้อมรบในช่องแคบไต้หวันจนทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่งมีพันธะในการปกป้องไต้หวันตามกฎหมายภายในของสหรัฐฯ ที่เรียกว่า Taiwan Relations Act 1979 ต้องส่งเรือบรรทุกเครื่องบิน 2 ลำมายังช่องแคบไต้หวันเพื่อปรามการกระทำของจีน การทูตเชิงรุกของนายหลี่เต็งฮุยนำไปสู่วิกฤตการณ์ช่องแคบไต้หวันช่วงปี พ.ศ. 2538–2539 (สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2558: 177)

รัฐสภาระหว่างประเทศเพื่อความมั่นคงของภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (First Annual Convention of the International Parliamentary Forum for Asia-Pacific Security) ต่อมา ในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน สภาไดเอท 12 คน และผู้แทนส่วนท้องถิ่นอีก 79 คน เดินทางมาเยี่ยมเยียนได้หวัน จากนั้นในเดือนธันวาคม ญี่ปุ่นได้ออกกริชานักท่องเที่ยวให้แก่อดีตประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุย ของไต้หวัน ทั้งที่จีนได้ประกาศเตือนญี่ปุ่นแล้วแต่ญี่ปุ่นไม่ให้ความสนใจ นอกจากนี้ ในปีถัดมา (2548) นายกรัฐมนตรี โคอิซุมิ ยังประกาศจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่ไต้หวันในหลายด้านอีกด้วย (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 149-150)

สำหรับประเทศไทย แม้ไต้หวันจะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอันดีกับไทย หากการเดินทางเข้ามาเยือนไทยในฐานะผู้แทนของภาคเอกชน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ทางของไทยสามารถให้การต้อนรับตัวแทนจากภาคธุรกิจไต้หวันอย่างอบอุ่น แต่หากคณะผู้แทนมาในนามผู้แทนทางการเมือง ประเทศไทยจะมีความระมัดระวังอย่างมากจนทำให้สูญเสียโอกาสไปหลายครั้ง เช่น กรณีนาง Chew Chu ประธานคณะกรรมการกิจการแรงงานของไต้หวัน มีกำหนดการเดินทางมาประเทศไทย เพื่อเป็นสักขีพยานในพิธี ลงนามข้อตกลงด้านแรงงานกับฝ่ายไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2545 แต่ถูกทางการไทยปฏิเสธการออกวีซ่าเข้าประเทศ ทำให้ไต้หวันตอบโต้ด้วยการย่อเวลาการพิจารณาใบสมัครของแรงงานไทยที่ต้องการเข้าไปทำงานบนเกาะไต้หวัน และอีกครั้งเมื่อวันที่ 19-21 มกราคม 2546 รองประธานสภาผู้แทนราษฎรไต้หวัน พร้อมคณะผู้แทนราษฎร และผู้ติดตามรวมทั้งสิ้น 19 คน เตรียมจะเดินทางเข้ามาสำรวจกลุ่มทางการลงทุนในประเทศไทย แม้จะเป็นในเชิงธุรกิจการค้า หากแต่เป็นการเดินทางมาในฐานะตัวแทนทางการเมือง ประเทศไทยจึงได้ปฏิเสธการออกวีซ่าเข้าประเทศให้กับคณะดังกล่าว เป็นเหตุให้คณะผู้แทนของไต้หวันประกาศยกเลิกการเดินทางเพื่อประท้วงประเทศไทยในกรณีนี้เช่นกัน (องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 165-166)

จากการดำเนินการของประเทศไทยทั้ง 3 ด้าน ดูเหมือนว่า ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่ดียิ่งของจีน สมดังที่จีนให้ความไว้วางใจมาตลอด อย่างไรก็ตาม หากจะวิเคราะห์ถึงเหตุผลของการเป็น “เด็กดี” ของไทยในสายตาจีนแล้ว น่าจะเป็นเพราะผลประโยชน์ที่ไทยมีอยู่กับจีนอย่างมากมานั่นเอง

3.3 ความสัมพันธ์ไทย-จีน

เป็นที่ทราบกันดีว่า ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานนับแต่อดีตที่สืบย้อนไปได้ถึงก่อนสมัยสุโขทัย จนถึงกับเชื่อกันว่าคนไทยอพยพมาจากจีนตอนใต้ แต่ไม่ว่าจะอย่างไร ความเป็นจริงคือ กว่าครึ่งหนึ่งของคนไทยสืบเชื้อสายมาจากคนจีน ในหัวข้อนี้จะขอกกล่าวถึงความสัมพันธ์ไทย-จีนในด้านต่างๆ โดยชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ไทยมีต่อจีน ขณะเดียวกัน จีนได้อาศัยไทยในฐานะมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ในการปูทางขยายอำนาจทางเศรษฐกิจลงมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเชิงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3.3.1 ด้านการทูต

แม้ไทยจะมีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับจีนมาอย่างยาวนานแล้ว แต่เพิ่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ภายหลังจากสหประชาชาติมีมติรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้แทนตามกฎหมายและเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแทนไต้หวัน การที่

รัฐบาลไทยหันไปเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนโดยยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันนั้น แม้จะเป็นการดำเนินการตามข้อมติของสหประชาชาติ ขณะเดียวกัน ได้สะท้อนมุมมองผู้นำรัฐบาลไทย ในเรื่องการรักษาสถิติผลประโยชน์ของชาติด้วย โดยก่อนหน้านี้ ผู้นำของไทยในอดีตล้วนมองสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือจีนคอมมิวนิสต์ด้วยความหวาดระแวง เกรงจะนำลัทธิคอมมิวนิสต์มาเผยแพร่ยัง ประเทศไทย จึงหันไปผูกมิตรกับสหรัฐอเมริกาเพื่อคานอำนาจการขยายอิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ มายังประเทศไทย (สมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน, 2552) แม้กระทั่งเมื่อไทยเริ่มความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนแล้ว แต่ไทยยังคงมีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาเช่นเดิม แสดงให้เห็น ถึงนโยบายของรัฐบาลไทยที่ต้องการรักษาสถิติผลประโยชน์ของประเทศผ่านการคุ้มครองของมหาอำนาจ อย่างสหรัฐอเมริกา ขณะที่จีนได้เปลี่ยนนโยบายต่อไทยภายหลังที่สถาปนาความสัมพันธ์กับประเทศใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศแล้วมาเป็นการเน้นการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและ เศรษฐกิจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ต่างตอบแทนเป็นหลัก ปัจจุบันไทยและจีนยังได้ยกระดับ ความสัมพันธ์เป็น “หุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน” หรือ “Strategic Comprehensive Cooperative Partnership” (สอท. ณ กรุงปักกิ่ง, 2561) การเปลี่ยนนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของชาติทั้งไทยและจีนนี้ สอดคล้องกับงานของไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล (2555) ที่อธิบายเรื่องของผลประโยชน์ไว้ว่า เกี่ยวข้องกับพื้นฐานการตกลงใจในการดำเนินนโยบาย ของประเทศ โดยมีความสัมพันธ์กับสถานะแวดล้อมภายนอกที่กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของประเทศ และการดำเนินนโยบายต่างประเทศ

3.3.2 ด้านการเมือง

เห็นได้ชัดว่า ในความสัมพันธ์ด้านการเมืองนั้น จีนต้องการการสนับสนุนจากไทย โดยอ้างความเป็นมิตรประเทศที่ดีกันมาโดยตลอดเพื่อสนับสนุนจีนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยประเด็นที่จีนต้องการการสนับสนุนจากไทย ได้แก่ ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ประเด็นไต้หวัน ความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้าง กรณีการลักลอบเข้าเมืองชาวอุยกูร์ และประเด็นด้านความมั่นคงที่เป็น ภัยคุกคามร่วมอื่นๆ (ณัฐพล ชันธศิริ, 2555: 11) ซึ่งปัญหาไต้หวัน เป็นปัญหาที่จีนให้ความสำคัญ สูงที่สุดและรัฐบาลจีนยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ เพราะไต้หวันเป็นผลประโยชน์สำคัญของจีนจึง ต้องการความร่วมมือและการสนับสนุนจากไทยทั้งในภูมิภาคและในเวทีระหว่างประเทศ อันได้แก่ ASEAN-China Annual Consultation, ASEAN+3, ARF และ ASEM (สอท. ณ กรุงปักกิ่ง, 2561) ขณะที่ไทยมิได้ต้องการการสนับสนุนทางการเมืองจากจีนเท่าใดนัก ในประเด็นนี้ไทยจึงค่อนข้างเป็น ฝ่ายได้เปรียบ

3.3.3 ด้านการค้า

จีนนับเป็นตลาดการค้าที่สำคัญของไทยมาตลอด นับแต่จีนเริ่มดำเนินนโยบายเปิด ประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้การนำของนายเติ้งเสี่ยวผิง เมื่อปี พ.ศ. 2521 ความร่วมมือด้าน เศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากมูลค่าการค้าระหว่างไทย-จีน ที่เพิ่มขึ้นจาก 25 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปีแรกที่เปิดความสัมพันธ์เป็น 31,062 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2556) และนับแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมาข้อมูลจาก กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ของไทย รายงานว่า จีนกลายเป็นตลาดที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของไทย โดยในปี พ.ศ. 2561 มีมูลค่าการค้าจำนวน 1,029,072.1 ล้านบาท

หรือคิดเป็นส่วนแบ่งตลาด ร้อยละ 15.8 ขณะที่ไทยเป็นประเทศที่จีนนำเข้าสินค้ามากเป็นอันดับ 1 นับแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561) ทั้งนี้ สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปยังจีน ได้แก่ เม็ดพลาสติก ยางพารา ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และเคมีภัณฑ์ ขณะที่สินค้าที่ไทยนำเข้าจากจีน ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เคมีภัณฑ์ และเหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ (สถาบันอาณานิคมศึกษา, 2560)

3.3.4 ด้านการลงทุน

ไทยและจีนมีการแลกเปลี่ยนในด้านการลงทุนระหว่างกันอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยไทยนับเป็นประเทศแรกๆ ที่เข้าไปลงทุนในจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประเทศไทยยังอยู่ใน 10 อันดับแรก ที่มีการลงทุนในจีน (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2556) จากข้อมูลของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2557 กล่าวถึงการลงทุนด้านอุตสาหกรรมหลักของไทยในจีน ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ รั้วพืช ฟาร์มสัตว์ มอเตอร์ไซค์ โรงแรม ร้านอาหาร การนวดแผนไทย ขณะที่การลงทุนจากจีนในไทยอยู่ใน 3 อันดับแรก และในปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2560) อยู่ในอันดับที่สามารถจากญี่ปุ่นและสิงคโปร์ โดยมีปริมาณเงินลงทุนในการยื่นขอส่งเสริมการลงทุน คิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าการลงทุนจากต่างชาติทั้งหมด (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2561) โดยการลงทุนของจีนในไทย ได้แก่ กิจการอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษ และพลาสติก และอุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน (สอท. ณ กรุงปักกิ่ง, 2561)

สาเหตุที่จีนมีการลงทุนในไทยสูงนั้น เนื่องมาจากไทยอยู่ในยุทธศาสตร์ที่จีนสามารถสานต่อนโยบาย One Belt One Road และข้อริเริ่มด้านความเชื่อมโยง (connectivity) ตามยุทธศาสตร์มุ่งได้ของจีนที่วางไว้ได้ ได้แก่ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกับจีน โครงการรถไฟไทย-จีน การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) การผลักดันให้เงินหยวนเป็นสกุลเงินระหว่างประเทศ (RMB Internationalization) การยกระดับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านในภูมิภาค (ลดา ภูมาศ, 2559: 18–19) สิ่งเหล่านี้ได้เริ่มดำเนินการแล้วและเห็นได้ชัดว่า ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการลงทุนของจีนในโครงการดังกล่าวเช่นกัน

3.3.5 ด้านการท่องเที่ยว

นอกจากการค้าการลงทุนที่ไทยและจีนมีผลประโยชน์ร่วมกันอย่างมากแล้ว การท่องเที่ยวยังเป็นเรื่องที่ทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่ไม่น้อย ปัจจุบันไทยและจีนต่างเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวยอดนิยมของประชาชนทั้งสองประเทศ มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาไทยประมาณ 8 แสนคนต่อปี ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางไปท่องเที่ยวในจีนประมาณ 7–8 แสนคนต่อปี เช่นกัน (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2556) สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ได้รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2558 ว่า มีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางมาไทยรวม 7.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 71.14 ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวจีนก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน (สอท. ณ กรุงปักกิ่ง, 2561)

อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี่ยังมีข้อห่วงกังวลที่สำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนใน 2 ประการ คือ

1) การเกิดขึ้นของทัวร์ศูนย์เหรียญ มีการพบว่า บริษัททัวร์จีนบางบริษัทนำนักท่องเที่ยวชาวจีนมาประเทศไทย เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยบริษัทของจีนทั้งหมด มีการใช้ไกด์จากจีนที่มากับทัวร์ พานักท่องเที่ยวซื้อของและรับประทานอาหารในร้านที่คนจีนตั้งขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นการเฉพาะ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากการท่องเที่ยวของชาวจีนนอกจากตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

2) การปะทะกันในความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและจีน นักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวนมากที่มาเที่ยวประเทศไทยไม่ได้ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีของไทย ยังคงใช้ความเคยชินจากวัฒนธรรมของตนในการท่องเที่ยว ทำให้บางครั้งเกิดภาพที่ไม่เหมาะสมกับสถานที่ หรือวัฒนธรรมไทยเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง จนกระทั่งทางการจีนต้องออกคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย

สิ่งเหล่านี้ประเทศไทยจำเป็นต้องพิจารณาว่า หากประสงค์จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ประเทศไทยมองว่าเป็นตลาดใหญ่ของไถยนั้น จะเป็นการได้คุ้มเสียหรือไม่

3.3.6 ด้านการเกษตร

การนำเข้าสินค้าเกษตรของไทยไปยังจีนมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องมาจากจีนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีความต้องการวัตถุดิบทางการเกษตรเพิ่มขึ้นตามไปด้วย พร้อมกับความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรจากไทย เพราะแม้ว่าจีนจะสามารถปลูกสินค้าเกษตรได้เช่นเดียวกับไทย แต่ความแตกต่างในเรื่องของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีรสชาติที่แตกต่างกัน ดังนั้น จีนจึงเป็นตลาดที่สำคัญของสินค้าเกษตรของไทย ได้แก่ ผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด ลำไย พีชอื่นๆ เช่น มันสำปะหลัง น้ำมันปาล์ม ยางพารา ไม้ท่อน และไม้แปรรูป (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2556)

ในส่วนของผลไม้สด ในปี พ.ศ. 2553–2555 สัดส่วนการส่งผลไม้จากไทยไปจีนคิดเป็นร้อยละ 37.27, 36.38, และ 42.66 ตามลำดับ ขณะที่สัดส่วนการส่งผลไม้ไทยไปฮ่องกงคิดเป็นร้อยละ 22.41, 25.28 และ 17.49 ตามลำดับ เมื่อรวมสัดส่วนการนำเข้าผลไม้สดจากไทยไปยังจีนและฮ่องกงเข้าด้วยกันจะมีปริมาณถึงร้อยละ 60 ของยอดการส่งออกทั้งหมด (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน, 2556)

ปัจจุบันสินค้าเกษตรของไทยเริ่มขยายจากเมืองหลักของจีนสู่เมืองรองและพื้นที่ตอนในของจีนแล้ว ดังนั้น รัฐบาลควรใส่ใจควบคุมคุณภาพการส่งออกและดูแลปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาจากการส่งสินค้าเกษตรไปยังจีนเพิ่มขึ้น การจัดทำ “พิธีสารว่าด้วยข้อกำหนดในการกักกันโรคและตรวจสอบสำหรับการส่งออกและนำเข้าผลไม้ผ่านประเทศที่สามระหว่างประเทศไทยและจีน” ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของไทย กับสำนักงานควบคุมคุณภาพและตรวจสอบกักกันโรค (AQSIQ) ของจีนน่าจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผลไม้ไทยที่จะส่งออกไปยังจีนและนำเข้าจากจีนด้วย

จะเห็นได้ว่า ในความสัมพันธ์กับจีนแม้จะเกิดขึ้นเพียงหนึ่งชั่วอายุคนแต่ประเทศไทยก็ได้รับผลประโยชน์ในหลายด้านแม้ว่าอาจต้องพิจารณาถึงผลกระทบในแต่ละด้านที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังด้วย อย่างไรก็ตาม ภาพผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไทยต้องพึ่งพาจีนอย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว น่าจะเป็นคำอธิบายได้ว่า เหตุใดที่ผ่านมา ไทยจึงค่อนข้างให้ความสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนจนดูเหมือนเป็น “เด็กดี” ในสายตาประชาคมโลก

3.4 ความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวัน

ไต้หวันมีขนาดเล็กกว่าไทยถึง 14 เท่า ประชากรเพียง 23.55 ล้านคน แต่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัวของประชากรไต้หวันกลับสูงมาก โดยสูงกว่าไทยประมาณ 4 เท่า (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

ไต้หวันมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นเวลา 21 ปี ก่อนที่ไทยจะยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันตามข้อมติขององค์การสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม ไทยและไต้หวันยังคงมีการติดต่อเป็นปกติในด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และแรงงาน โดยมีช่องทางการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการผ่านสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำไทย (Taipei Economic and Cultural Office) ซึ่งเป็นตัวแทนของไต้หวันและสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยประจำไทเป (Thailand Trade and Economic Office (Taipei)) (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ซึ่งมีฐานะเป็นสถานกงสุลใหญ่ชั้นหนึ่ง มีการดำเนินงานของสำนักงานจำกัดอยู่ที่ความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจการค้า การลงทุน วิชาการ และวัฒนธรรม เช่นเดียวกับสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปที่ไต้หวันจัดตั้งขึ้นในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ (สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป), 2561)

ในส่วนนี้จะชี้ให้เห็นว่า แม้ไทยจะยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันแล้ว แต่ในความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ที่ไทยยังมีการติดต่ออยู่นั้น ทั้งสองฝ่ายได้รับผลประโยชน์ในด้านใดบ้าง

3.4.1 ด้านการค้า

ที่ผ่านมา ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ากับไต้หวันมาโดยตลอด สินค้าที่ส่งออกจากไทยและนำเข้าจากไต้หวันมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ รถยนต์และส่วนประกอบ น้ำตาลทราย เครื่องปรับอากาศ และเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ สินแร่โลหะอื่นๆ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญในทางการค้าระหว่างไทยกับไต้หวัน คือ การใช้มาตรการปกป้องทางการค้า เช่น การเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด (Antidumping) การกำหนดมาตรการพิเศษ (Special Safeguard-SPS) การกำหนดโควตาภาษี (Tariff Quota-TRQ) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีมาตรการพิเศษซึ่งไต้หวันใช้จำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตร เกษตรแปรรูป ปศุสัตว์ โดยอ้างเหตุผลด้านสุขอนามัยและการกักกันโรคพืช และสัตว์ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) และเนื่องจากไทยไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน การติดต่อดำเนินการต่างๆ ไม่สามารถใช้กลไกทางการทูตได้ ต้องดำเนินการผ่านภาคเอกชนเท่านั้น

3.4.2 ด้านการลงทุน

ในช่วงที่ผ่านมา นักธุรกิจชาวไต้หวันได้มุ่งลงทุนในแถบเอเชียและเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ตามนโยบาย New Southbound ของรัฐบาลไต้หวัน ทำให้การลงทุนของไต้หวันในประเทศไทยมีเงินลงทุนรวม 14,339 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเดือนกันยายน 2560 มากเป็นอันดับที่ 3 ของการลงทุน

จากต่างประเทศ รองจากญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา โดยมีจำนวนผู้ลงทุนทั้งหมด 2,349 ราย ทั้งนี้ การลงทุนของไต้หวันในประเทศไทยส่วนมากเป็นธุรกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) ในกลุ่มกิจการ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์และอุตสาหกรรมกระดาษ ผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักร แผงโซล่าเซลล์ อาหาร แร่และเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูป การเกษตรและบริการ เป็นต้น (สำนักงาน เศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำประเทศไทย, 2559)

3.4.3 ด้านการแลกเปลี่ยนการเยือน

แม้ประเทศไทยดำเนินนโยบาย “จีนเดียว” แต่ยังคงมีการติดต่อกับไต้หวันในด้านอื่นๆ เช่น การเยือนของหน่วยราชการภายใต้แนวปฏิบัติของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจในการติดต่อกับ ฝ่ายไต้หวัน ตามมติคณะรัฐมนตรี 4 ฉบับ⁷ ได้แก่

ฝ่ายไทย

1) นายไชยยศ จิรเมธากร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เดินทางไป ไต้หวัน เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2554

2) นายเฉลิมชัย ศรีอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เดินทางไปไต้หวัน เมื่อ เดือนมีนาคม 2554 เพื่อส่งเสริมตลาดแรงงานและคุ้มครองสิทธิประโยชน์แรงงานไทยในต่างประเทศ

3) นายอลงกรณ์ พลบุตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เดินทางไป ไต้หวัน เมื่อเดือนเมษายน 2554 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับไต้หวัน (สำนักงานการค้า และเศรษฐกิจไทย (ไทเป), 2554)

4) พลตำรวจโท สันติ เพ็ญสุตร ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและคณะ เดินทางไปร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนามในข้อตกลงระหว่างสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย ไทเป และสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปประจำประเทศไทย ว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2556 (Eastasiawatch, 2554)

ฝ่ายไต้หวัน

1) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังไต้หวัน เดินทางมาประเทศไทย เมื่อเดือนมกราคม 2553 เพื่อร่วมเป็นประธานในพิธีลงนามความตกลงระหว่างธนาคารเพื่อการส่งออกของไต้หวันกับธนาคารกสิกรไทย ที่กรุงเทพฯ

2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานไต้หวันเดินทางมาเยือนประเทศไทย เพื่อเป็น ประธานในพิธีเปิดการประชุมคณะกรรมการร่วมด้านแรงงานไทย-ไต้หวัน ครั้งที่ 13 ที่เมืองพัทยา เมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 (สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป), 2554)

⁷ คือ (1) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2535 ว่าด้วยการทบทวนแนวทางปฏิบัติในการเดินทางไปไต้หวัน ของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจไทย (2) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2536 ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติ ของหน่วยราชการต่างๆ ในการติดต่อกับฝ่ายไต้หวัน (3) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2538 ว่าด้วย การทบทวนแนวทางปฏิบัติในการเดินทางไปไต้หวันของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจไทย (4) มติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2553 ว่าด้วยแนวปฏิบัติเฉพาะต่อบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญของไต้หวัน

3.4.4 ด้านแรงงานและการท่องเที่ยว

ประเทศไทยเป็นตลาดนำเข้าแรงงานที่สำคัญของไต้หวัน ปัจจุบัน (2561) มีแรงงานไทยทำงานในไต้หวันรวม 60,760 คน คิดเป็นร้อยละ 6.46 ของแรงงานต่างชาติทั้งหมด (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ส่วนมากทำงานภาคอุตสาหกรรม ไต้หวันกับไทยจะผลัดกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมกิจการแรงงานทุกปีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จำนวนนักท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวไต้หวันเดินทางมาประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 553,804 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 3.94 ขณะที่นักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปไต้หวันจำนวน 292,534 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 49.53 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

3.4.5 ด้านการเกษตร

ไต้หวันกับไทยมีความร่วมมือทางการเกษตรอย่างใกล้ชิด ทั้งสองฝ่ายผลัดกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมความร่วมมือการเกษตรทุกปี นอกจากนี้ไต้หวันยังมีความร่วมมือด้านเทคนิคการเกษตรกับมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขาทางภาคเหนือ เป็นเวลากว่า 40 ปีแล้วและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งความร่วมมือที่น่าจะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า ไทยกับไต้หวันยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแม้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันก็ตาม ทั้งนี้ มูลนิธิโครงการหลวงได้นำรูปแบบความสำเร็จจากความร่วมมือนี้ไปให้การสนับสนุนประเทศลาว เวียดนาม และภูฏานในการทำเกษตรที่สูง (สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป), 2554)

เห็นได้ชัดว่า ไทยกับไต้หวันมีความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจน้อยกว่าจีน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ประเทศไทยมีผลประโยชน์ร่วมกับไต้หวัน 2 มีเรื่องใหญ่ คือ

1) ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การบริการ และการเป็นตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในเรื่องของแรงงาน ประเทศไทยมีความได้เปรียบไต้หวันในฐานะที่เป็นตลาดแรงงานที่สำคัญอันดับต้นๆ เพราะไต้หวันมีความต้องการแรงงานสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ขณะเดียวกับที่ไทยมีแรงงานที่มีฝีมือ มีความอดทนเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ ดังนั้น เมื่อมีแรงงานไทยถูกเลิกจ้างจากกลุ่มประเทศทางตะวันออกกลางในช่วงทศวรรษ 2530 รัฐบาลไทยจึงได้เจรจาขอเปิดตลาดแรงงานในไต้หวันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ทำให้แรงงานไทยหลั่งไหลไปยังไต้หวันจำนวนมาก โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2536 (สุรพันธ์ สุวรรณประดิษฐ์, 2544: ก) จนถึงปัจจุบันนี้มีแรงงานไทยในไต้หวัน จำนวน 60,760 คน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ดังนั้น การจะพิจารณาดำเนินการใดๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกี่ยวข้องกับแรงงานไทยในไต้หวันด้วย

2) ด้านการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านการเกษตร อุตสาหกรรม ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) คอมพิวเตอร์ โทรคมนาคม พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานชีวภาพ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561) ในประเด็นนี้ทำให้เห็นแนวโน้มความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจระหว่างไทยกับไต้หวันในรูปของการส่งเสริมพลังงานทดแทน โดยไทยน่าจะเป็นแหล่งผลิตขณะที่ไต้หวันเป็นผู้ลงทุน ผลที่ได้นั้นน่าจะทำให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะของผู้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น ในการดำเนินความสัมพันธ์กับไต้หวัน จึงควรเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในเชิงวิชาการและเชิงเศรษฐกิจ เพื่อเสริมศักยภาพบุคลากรของไทย เพื่อไม่ให้กระทบกับความสัมพันธ์กับจีนอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะผลประโยชน์ของชาติมีหลากหลายมิติ ดังที่ ไชยสิทธิ์

ต้นตยกุล (2555) อธิบายว่า ผลประโยชน์แห่งชาติสามารถจำแนกออกเป็นมิติต่างๆ บนพื้นฐานของบรรทัดฐานที่แตกต่างกันโดยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Interests) เป็นหนึ่งในผลประโยชน์ที่อยู่บนพื้นฐานของเนื้อหา เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ดังนั้น หากไทยมีเป้าหมายในการดำเนินความสัมพันธ์ที่ชัดเจนก็จะสามารถอธิบายเหตุผลของการกระทำใดๆ ให้จูงใจได้อย่างไม่ยากนัก

3.5 ความสัมพันธ์ไทย-ฮ่องกง

ฮ่องกงในการศึกษานี้ ถูกนำมากล่าวถึงเพียงเพื่อเปรียบเทียบกับเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนในการปกครองของจีนเช่นกัน และมีความสัมพันธ์กับไทยในเชิงเศรษฐกิจเช่นเดียวกับไต้หวัน

ปัจจุบันฮ่องกงมีฐานะเป็นเขตปกครองพิเศษ Special Administrative Region (SAR) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2540 โดยจีนใช้นโยบายการปกครองที่เรียกว่า "หนึ่งประเทศ สองระบบ" (one country, two systems) ให้สิทธิฮ่องกงในการปกครองตนเองในระดับสูง (high degree of autonomy) มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ เป็นเขตศุลกากรอิสระ (Separate Customs Area) และยังคงสถานะเป็นศูนย์กลางการเงินระหว่างประเทศต่อไป ยกเว้นด้านการต่างประเทศ และการป้องกันประเทศที่รัฐบาลจีนเป็นผู้กำหนด จนถึงปี พ.ศ. 2590 (เป็นระยะเวลา 50 ปี) เช่นเดียวกับมาเก๊า (สถาบันอาณานิคมศึกษา, 2560)

รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับฮ่องกงและมาเก๊าในฐานะประตูทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจีน ดังนั้น "การให้ฮ่องกงแยกตนเป็นอิสระ" นั้นจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ นั่นคงเป็นคำถามที่จะเกิดขึ้นภายหลังปี พ.ศ. 2590 ขณะนี้จีนยังคงเน้นให้ทุกฝ่ายกระชับความร่วมมือระหว่างฮ่องกง มาเก๊า กับแผ่นดินใหญ่ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยจีนมีความมั่นใจในการรักษาความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของฮ่องกงและมาเก๊าในระยะยาว (สมาคมผู้สื่อข่าวไทย-จีน, 6 มีนาคม 2560)

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับฮ่องกงจะเน้นในด้านการค้า การประกอบธุรกิจมากกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะภายหลังจากนักลงทุนฮ่องกงได้เริ่มย้ายฐานการผลิตออกจากจีนตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2555 เข้ามายังอาเซียน มีเป้าหมายอยู่ที่อินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ กัมพูชา พม่า และไทย (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2559) โดยฮ่องกงต้องการให้ไทยเป็นแหล่งกระจายสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของคนฮ่องกงแม้จะมีข้อติดขัดในเรื่องสถานการณ์การเมืองและต้นทุนการผลิตสูงกว่าที่อื่นก็ตาม ดังนั้น ในแง่การค้า ประเทศไทยและฮ่องกงจึงไม่มีความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในเชิงผลประโยชน์มากนัก

ในด้านการเมืองประเทศไทยกับฮ่องกงไม่มีความสัมพันธ์ทางการเมืองมากนัก และหากจะมีการเยือนในระดับผู้บริหาร โดยมากมักเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับทางด้านการค้า อาทิเช่น การเดินทางเยือนฮ่องกงของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2552 เพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นของภาครัฐและภาคเอกชนฮ่องกงต่อประเทศไทย (กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ, มปป.) และการแลกเปลี่ยนการเยือนของนายต่งเจี้ยนหัว ผู้บริหารสูงสุดของฮ่องกง ในการเดินทางมาเข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค ณ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 20-21 ตุลาคม 2546 (สถาบัน อาณานิคมศึกษา, มปป.)

อย่างไรก็ดี แม้ไทยจะไม่มี ความเกี่ยวข้องทางการเมืองกับฮ่องกงมากนัก แต่ได้พยายาม แสดงให้เห็นถึงจุดยืนในการสนับสนุนนโยบายจีนเดียว เช่น กรณีการปฏิวัติร่ม (Umbrella Movement) เมื่อเดือนกันยายน 2557 นำโดย นายโจซัว หว่อง นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยฮ่องกง ซึ่งแม้ในที่สุด ทางฮ่องกงโดยการสนับสนุนของกองทัพจีนจะสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวไว้ได้ แต่นายหว่อง ก็ยังคงเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยจากจีน รวมทั้งเดินทางไปเป็นวิทยากรรับเชิญ ในการปาฐกถาในที่ต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ แต่สำหรับประเทศไทย การเชิญนายหว่อง มาร่วมงานปาฐกถา 6 ตุลา ประจำปี 2559 ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ประสบ ผลสำเร็จ เนื่องจากนายหว่อง ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของไทยกักตัวที่สนามบินสุวรรณภูมิ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2559 ก่อนจะส่งตัวกลับฮ่องกงในวันเดียวกัน (ไทยรัฐออนไลน์, 5 ตุลาคม 2559) ทั้งนี้ นายหว่อง ยังได้ถูกทางการมาเลเซียปฏิเสธการเดินทางเข้าประเทศด้วยเช่นกัน (ไทยรัฐออนไลน์, 5 ตุลาคม 2559)

ในกรณีของความสัมพันธ์ไทยกับฮ่องกง เห็นได้ชัดเช่นกันว่า รัฐบาลไทยมุ่งเน้นการสร้าง ความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น และมีความระแวดระวังเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง อย่างมาก แม้แต่ในเชิงวิชาการซึ่งอาจถูกโยงให้เกี่ยวข้องกับการเมืองได้ ขณะเดียวกันที่รัฐบาลฮ่องกง ก็ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจระหว่างไทยกับฮ่องกงมากกว่าการแสดงออกทางด้านการเมือง เนื่องจากการเป็นดินแดนในปกครองของจีนเช่นกัน ดังนั้น ในการดำเนินความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับฮ่องกงจึงไม่ประสบปัญหาในทางการเมืองระหว่างกันมากนัก

3.6 ความสัมพันธ์ระดับรัฐสภาไทยในกรณีไต้หวัน

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระดับรัฐสภาไทยกับไต้หวัน แม้จะไม่มี การแลกเปลี่ยน การเยือนระดับทวิภาคี แต่ยังคงมีการพบกันในระดับพหุภาคีในเวทีการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ บางเวทีที่ไทยและไต้หวันเข้าเป็นสมาชิก

รัฐสภาไทยดำเนินนโยบายจีนเดียวตามแนวทางของรัฐบาลมาตลอดเช่นเดียวกัน จึงมิได้มี การเยือนไต้หวันอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการประชุมระหว่างประเทศบางการประชุมที่ รัฐสภาไทยและไต้หวันเป็นสมาชิกร่วมกัน ได้แก่ การประชุมสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Parliamentarians Union-APPU) การประชุมสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก (World Scout Parliamentary Union-WSPU) เป็นต้น ซึ่งการประชุมทั้งสองเป็นตัวอย่างของการประสบ ปัญหาเรื่องการเข้าร่วมของสมาชิกรัฐสภาไทยและไต้หวัน ดังนี้

3.6.1 การประชุมสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก

สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Parliamentarians Union-APPU) เป็นการประชุมของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยเริ่มจากการรวมตัว ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ประเทศไทย ไต้หวัน (สาธารณรัฐจีน) สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ เวียดนาม สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ได้มีการประชุม ร่วมกันเมื่อวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ 2508 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ให้มีการจัดตั้งสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชีย (Asian Parliamentarians' Union) ขึ้น ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎบัตรของสหภาพฯ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของโลก และได้เปลี่ยนชื่อสหภาพฯ เป็นสหภาพสมาชิกรัฐสภา

เอเชียและแปซิฟิก เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ มหาสมุทรแปซิฟิกได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพฯ ด้วย

ในการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิกจะจัดขึ้นทุกปี โดยจะมีการเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมในบรรดาประเทศสมาชิกสลับกับการที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพทุกสองปี ที่ผ่านมารัฐสภาไทยไม่เคยประสบปัญหาการคัดค้านจากจีนมีเพียงครั้งเดียว คือ การประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 74 และการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ครั้งที่ 40 เมื่อปี พ.ศ. 2552 ซึ่งได้หวั่นเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม เมื่อรัฐสภาไทยเตรียมส่งคณะผู้แทนเข้าร่วมการประชุม เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทยได้เข้าเยี่ยมคารวะนายชัย ชิดชอบ ประธานรัฐสภา ในขณะนั้นทันทีเพื่อขอให้ทบทวนการส่งคณะผู้แทนของไทยเข้าร่วมการประชุม อย่างไรก็ตาม ในที่สุด สมาชิกรัฐสภาของไทยก็ได้เดินทางไปเข้าร่วมการประชุมโดยใช้พาสปอร์ตเล่มบุคคลธรรมดาแทนการใช้พาสปอร์ตราชการ และไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่อย่างใด

ทั้งนี้ ในการประชุม APPU นี้ รัฐสภาไทยมิได้ส่งคณะผู้แทนเข้าร่วมการประชุมมาแล้ว 3 ครั้ง⁸ ครั้งแรกเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยและครั้งนั้นได้หวั่นเป็นเจ้าภาพ ส่วนในครั้งต่อๆ มา ประเทศเจ้าภาพเป็นประเทศที่เป็นหมู่เกาะ การเดินทางค่อนข้างใช้เวลานาน เมื่อเทียบกับระยะเวลาการประชุมที่สั้น ทำให้ประธานสภานิติบัญญัติมีดำริส่งคณะผู้แทน ไทยจึงมิได้เข้าร่วมประชุมกับได้หวั่น

อย่างไรก็ดี ในการประชุม APPU แต่ละครั้งที่ผ่านมา สมาชิกรัฐสภาไทยและรัฐสภาได้หวั่น ได้มีการพบปะกันในการประชุมดังกล่าวเมื่อรัฐสภาของทั้งสองส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม โดยไม่มีปัญหาใดๆ อย่างไรก็ตาม ล่าสุด ในการประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 81 และการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ครั้งที่ 47 เมื่อวันที่ 18-20 กันยายน 2560 ณ เมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ได้หวั่นได้เสนอร่างข้อมติจำนวน 7 ฉบับ หนึ่งในนั้นมีการเสนอให้สนับสนุนบทบาทได้หวั่นในเวทีองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ WHO, WTO โดยใช้ชื่อว่า สาธารณรัฐจีน (Republic of China) เป็นผู้เสนอ ทำให้กระทรวงการต่างประเทศของไทยได้มีหนังสือแสดงความห่วงกังวลกรณีสภานิติบัญญัติในการส่งคณะผู้แทนไทยไปเข้าร่วม เนื่องจากพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างสองฝั่งช่องแคบได้หวั่นมีความ “ละเอียดอ่อน” มากขึ้น ภายหลังจากนางไซอิ้งเหวิน เข้ารับตำแหน่ง

⁸ การประชุมทั้ง 3 ครั้ง ได้แก่ (1) การประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 78 และการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ครั้งที่ 44 ระหว่างวันที่ 4-6 สิงหาคม 2557 ณ กรุงไทเป ได้หวั่น (2) การประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 79 และการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ครั้งที่ 45 ระหว่างวันที่ 4-6 สิงหาคม 2558 ณ กรุงมาจูโร สาธารณรัฐหมู่เกาะมาแชลล์ (3) การประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 80 และการประชุมสมัชชาใหญ่ฯ ครั้งที่ 46 ระหว่างวันที่ 3-5 สิงหาคม 2559 ณ กรุงเวิลุมุด สาธารณรัฐปาเลา

ประธานาธิบดีคนใหม่ของไต้หวัน โดยกระทรวงการต่างประเทศได้เสนอแนวทางในการเดินทางเข้าร่วมการประชุม ดังนี้⁹

1) ให้มีการเลื่อนการพิจารณาร่างข้อมติทั้งหมดที่เสนอโดยไต้หวันไปในการประชุมครั้งต่อไป โดยอาจประสานกับประเทศสมาชิกอื่นๆ ล่วงหน้าเพื่อขอเสียงสนับสนุน

2) รมัดระวางการใช้ถ้อยคำในเอกสารของไทย โดยเฉพาะในการรับรองสถานะความเป็นรัฐของไต้หวัน

ในที่สุด ประธานสภานิติบัญญัติจึงมีดำริให้ส่งคณะผู้แทนสภานิติบัญญัติของไทยในการเข้าร่วมการประชุมครั้งที่ผ่านมานำไปสู่การตั้งคำถามว่า หากมีการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิกขึ้นในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า สภานิติบัญญัติในฐานะรัฐสภาไทยจะส่งคณะผู้แทนเข้าร่วมการประชุมหรือไม่ และควรปฏิบัติอย่างไร

3.6.2 การประชุมสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก

สหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก (World Scout Parliamentary Union–WSPU) เป็นสมาคมอิสระ (Independent association) ซึ่งเป็นที่รวมสมาชิกรัฐสภาที่สนใจในกิจการลูกเสือจากทั่วโลก และส่งเสริม การสร้างเครือข่ายลูกเสืออย่างใกล้ชิด (ธรรมนูญ WSPU, มาตรา 1–2) โดยมีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง คือ ส่งเสริมสมาคมลูกเสือแห่งชาติ (National Scout Organization) ในฐานะองค์การลูกเสือระดับประเทศและส่งเสริมกิจการลูกเสือโลก (World Scouting) โดยผ่านช่องทางของสมาชิกรัฐสภา รวมถึงเกื้อหนุน/สนับสนุนให้มีการก่อตั้งสมาคมลูกเสือรัฐสภาแห่งชาติ (National Scout Parliamentary Association–NSPA) ภายใต้กรอบการทำงานของรัฐสภาในฐานะองค์การลูกเสือระดับรัฐสภา และความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ในประสิทธิภาพของการศึกษานอกรูปแบบ ในปี 2534 ได้มีการก่อตั้งสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลกอย่างเป็นทางการขึ้นที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี โดยมีสมาชิกรัฐสภาเข้าร่วมประชุม จำนวน 60 คน จาก 22 ประเทศ ใน 5 ทวีปทั่วโลก เพื่อหารือร่วมกันในการร่างธรรมนูญของสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก คณะกรรมาธิการลูกเสือโลก (World Scout Committee) จะยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก และให้สหภาพลูกเสือรัฐสภาโลกเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมาธิการ ปัจจุบัน สหภาพลูกเสือรัฐสภาโลกได้เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีการก่อตั้งสมาคมลูกเสือรัฐสภาแห่งชาติ เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนกิจการลูกเสือระดับรัฐสภาเพื่อสนับสนุนกิจการลูกเสือและการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

รัฐสภาไทย ไต้หวัน และฮ่องกงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก ซึ่งมีการประชุมมาแล้วจำนวน 8 ครั้ง โดยไม่เคยมีการทักท้วงจากรัฐสภาจีนแต่อย่างใด นอกจากนี้สมาชิกรัฐสภาของไทยยังได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร (Executive Committee) ของการประชุมนี้ด้วย ซึ่งนำไปสู่การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมของไทย โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือรัฐสภาไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพลูกเสือรัฐสภาโลก ครั้งที่ 9 ระหว่างวันที่ 12–14 พฤศจิกายน ศกนี้ ณ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ จากประสบการณ์การประชุมอื่นที่มีไต้หวันเข้าร่วม ทำให้รัฐสภาไทยมีข้อห่วงกังวลว่า หากไต้หวันและฮ่องกงเข้าร่วมการประชุมที่รัฐสภาไทยจัดขึ้นจะมีการ

⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, การประชุมคณะมนตรีสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 81 และการประชุมสมัชชาใหญ่สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 47, หนังสือลับ ด่วนที่สุด ที่ กต 1004/1666 (15 กันยายน 2560).

ประท้วงจากจีนอีกหรือไม่ ดังนั้น จึงได้มีการทำหนังสือเพื่อขอความเห็นจากกระทรวงการต่างประเทศ เช่นเดิม ซึ่ง ณ ขณะที่กำลังทำงานวิจัยชิ้นนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังมีได้ต่อไปยังสถานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากการประสานงานกับเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศเบื้องต้น น่าจะเป็นตามแนวทางใดแนวทางหนึ่ง ดังนี้

1) สามารถเชิญทั้งใต้หวันและฮ่องกงเข้าร่วมการประชุมได้ แต่ขอให้งดการประดับธง การจัดที่รัฐสภา และไม่ควรเน้นการประชาสัมพันธ์

2) เชิญเฉพาะฮ่องกง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสองฝั่งช่องแคบยังไม่ดีนัก

3) สามารถเชิญได้ทั้งใต้หวันและฮ่องกง แต่ขอให้เป็นผู้แทนที่ไม่ใช่สมาชิกรัฐสภา หรือเชิญใต้หวันในฐานะพลเมืองใต้หวันเข้าร่วม

จะเห็นได้ว่า นับแต่ประเทศไทยประกาศยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับใต้หวัน และยึดนโยบายจีนเดียว ประเทศไทยโดยรัฐบาลไทย ได้พยายามรักษาบทบาทความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนไว้อย่างมากแม้กระทั่งในบางครั้งส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการติดต่อสัมพันธ์กับใต้หวันโดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์ระดับรัฐสภา ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย โดยเฉพาะรัฐสภาไทยในฐานะผู้ที่รับผิดชอบการแสดงบทบาททางการเมือง และในเวทีการเมืองระหว่างประเทศก็คือ เกิดความคลุมเครือในการแสดงท่าทีในการประชุมที่มีใต้หวัน หรือแม้แต่ฮ่องกง และทิเบต เข้าร่วมการประชุม เป็นปัญหาที่รัฐสภาไทยต้องมีการขอความเห็นจากกระทรวงการต่างประเทศอยู่เป็นตลอดเวลา ทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำงาน

หากรัฐบาลหรือรัฐสภาไทยจะพิจารณาการทำ “หน้าที่” เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติมาเป็นประเด็นในการพิจารณาเป็นอันดับแรก น่าที่จะทำให้เกิดความชัดเจนในการแสดงความสัมพันธ์กับทั้งใต้หวัน ฮ่องกง และทิเบต ที่จีนถือว่าเป็นดินแดนในการปกครองของตน หากไทยต้องดำเนินการตามที่จีนประสงค์ทุกประการ แต่จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจะเป็นเรื่องที่ “ได้ไม่คุ้มเสีย” ก็ไม่ควรดำเนินการ สอดคล้องกับงานของโจเซฟ แพรงเกล (อ้างจาก องอาจ เดชอิทธิรัตน์, 2551: 14) ที่ว่า ผู้นำรัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติกับผลประโยชน์ของชาติอื่นๆ ผู้นำจะเลือกให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์แห่งชาติตนมากที่สุด ทั้งนี้ ผลประโยชน์ของชาติควรมาควบคู่กับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเหมาะสมและสมดุล คือ สมดุลทั้งความสัมพันธ์และผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งความไว้วางใจกัน เคารพในความคิดเห็นของกันและกัน หากเป็นเช่นนี้แล้วประเทศที่มีความสัมพันธ์ด้วยย่อมจะเข้าใจเหตุผล

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวปฏิบัติของคณะผู้แทนรัฐสภาไทยในการเข้าร่วมการประชุมรัฐสภา ระหว่างประเทศ กรณีที่มีได้หวั่นเข้าร่วมการประชุม เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า คณะผู้แทนรัฐสภาไทยที่เข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศจะมีแนวปฏิบัติอย่างไร กรณีที่การประชุมนั้นมีได้หวั่นเข้าร่วมด้วย จากการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งที่ทุกชาติคำนึงถึงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นลำดับแรก แม้ในเวทีที่ประชุมระหว่างประเทศระดับพหุภาคี จีนจะได้รับการรับรองสถานะจากสหประชาชาติ หากแต่ในความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีนั้น แต่ละประเทศย่อมมีสิทธิพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศของตนเป็นที่ตั้ง ดังเช่นกรณีของ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น หรือสหรัฐอเมริกา

ในกรณีของประเทศไทย การปฏิบัติตนเป็น “เด็กดี” ของจีนมาตลอดนับแต่เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูตกันนั้น สามารถอธิบายได้ในแง่ผลประโยชน์ของชาติที่จีนและไทยมีต่อกันจำนวนมาก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ทั้งนี้เพราะจีนเป็นตลาดใหญ่ที่ทุกประเทศให้ความสนใจ ไทยจึงต้องการรักษาผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจนี้ไว้

อย่างไรก็ดี การกระทำดังกล่าวอาจทำให้ไทยสูญเสียผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินการดำเนินความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีกับได้หวั่นไปในอนาคต โดยเฉพาะด้านแรงงาน และวิชาการ หากยังคงห่วงกังวลต่อการดำเนินการใดๆ ในทางการเมืองทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับได้หวั่นว่าอาจทำให้จีนไม่พอใจได้

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกในการดำเนินนโยบายของชาติ โดยผลประโยชน์แห่งชาตินี้เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมมิใช่ของผู้หนึ่งผู้ใด อย่างไรก็ตาม อาจมีการเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์แห่งชาติได้ ขึ้นอยู่กับบริบทและการตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะพิจารณาเรื่องใดเป็นผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญอันดับแรก ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรพิจารณาทบทวนการแสดงบทบาทในทางการเมืองกับได้หวั่น โดยยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง สอดคล้องกับข้อเสนอของการ์ณลักษณะ (2551) ที่ว่า รัฐต้องจัดลำดับความสำคัญโดยกำหนดว่าผลประโยชน์ใดเป็นหลักและผลประโยชน์ใดเป็นรอง อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะสั้น อะไรเป็นผลประโยชน์ระยะยาว หากการแสดงบทบาทหน้าทีนั้นไม่ทำให้ไทยเสียผลประโยชน์ที่มีอยู่เดิมกับได้หวั่นก็น่าจะสามารถกระทำได้ และเป็นการแสดงจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจนของไทยต่อทั้งจีนและประชาคมโลก อันจะทำให้จีนยอมรับการดำเนินการของไทยโดยไม่มี การหักท้วงอีกต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายระดับรัฐสภาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ประธานรัฐสภา ผู้บริหารซึ่งมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา นอกเหนือจากการเป็นผู้ตัดสินใจสุดท้ายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกับไต้หวัน ฮองกง หรือทิเบตแล้ว ควรเป็นผู้ที่ให้นโยบาย กำหนดหลักเกณฑ์แก่ข้าราชการรัฐสภาที่อาจต้องมีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการติดต่อกับดินแดนเหล่านั้นด้วย โดยยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก

2) ประธานรัฐสภา อาจมอบหมาย หรือแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการเข้าร่วมเวทีการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ กรณีที่มีไต้หวัน ฮองกง หรือทิเบต เข้าร่วม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดกับประเทศชาติและประชาชนเป็นอันดับแรก สิ่งใดที่ประเทศชาติ ประชาชน และรัฐสภาไทย จะได้จากการเข้าร่วมการประชุมใดก็ตามที่มีไต้หวันเป็นสมาชิก ไม่ใช่กรอบความคิดแบบเหมารวมว่า เมื่อมีชื่อไต้หวัน ฮองกง และทิเบตปรากฏขึ้นในเวทีการประชุมระดับรัฐสภาแล้ว จะเข้าร่วมการประชุมไม่ได้เนื่องจากจะต้องคอยห่วงกังวลว่าจะถูกประท้วงจากจีนไปทุกครั้ง เพราะนั่นอาจหมายถึง การสูญเสียผลประโยชน์อื่นๆ ที่อาจได้รับ รวมถึงบทบาทในเวทีการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งดูแลรับผิดชอบในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะผู้แทนที่เข้าร่วมการประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ จะต้องดำเนินการให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้

เมื่อยึดผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักแล้ว ก็สามารถที่จะอธิบายเหตุผลให้กับจีนเข้าใจได้หากมีการประท้วงจากจีน โดยที่ไม่จำเป็นต้องงดการส่งคณะผู้แทนรัฐสภาไทย

ทั้งนี้ คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นนี้อาจมีหน้าที่ในการพิจารณาการเข้าร่วมประชุมเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศอื่นอีก กรณีที่มีเหตุสงสัยถึงความเหมาะสมในการเข้าร่วมการประชุม โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ของประเทศชาติ รัฐสภา และประชาชนเป็นที่ตั้ง

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

4.2.2.1 กรณีรัฐสภาไทยจะต้องเข้าร่วมการประชุมที่ทั้งรัฐสภาไทยและไต้หวัน เป็นประเทศสมาชิก

1) ควรพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวันเป็นรายกรณีไป หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ หรือประชาชนไทย โดยเฉพาะด้านการเมืองควรหลีกเลี่ยง

2) หากเป็นเพียงการพบปะหารือที่ไม่มีการลงนามโดยระบุสถานะของไต้หวัน ไม่เป็นการสนับสนุนบทบาททางการเมืองของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านลบ หรืออาจนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคต สามารถกระทำได้

3) หากเป็นการลงนามเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือระหว่างรัฐสภาไทยกับไต้หวันในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง อาทิ การแลกเปลี่ยนบุคลากรเพื่อฝึกปฏิบัติงานด้านต่างๆ สามารถกระทำได้

4) ในการเดินทางเพื่อเข้าร่วมประชุม หากจำเป็นต้องไปร่วมการประชุมที่มีความสำคัญแต่การประชุมจัดขึ้นที่ไต้หวัน คณะผู้แทนควรใช้หนังสือเดินทางธรรมดาแทนหนังสือเดินทางราชการ และควรงดการประชาสัมพันธ์ หรือให้ข่าวใดๆ

4.2.2.2 กรณีรัฐสภาไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม

1) การเชิญเข้าร่วมการประชุม หากเป็นการประชุมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง หรือมีการเสนอร่างข้อมติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ควรหลีกเลี่ยงการเชิญ

2) งดการประดับธงที่มีสัญลักษณ์ของไต้หวัน และเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในกลุ่มสมาชิกผู้เข้าร่วมการประชุม ควรเสนอให้งดประดับธง ใช้เพียงธงประจำการประชุมนั้นๆ และใช้การตั้งป้ายชื่อประเทศสมาชิกแทน

3) การเรียกขานควรใช้ “Chinese Taipei” อันมีลักษณะเป็นกลางที่ประเทศไทยเคยใช้ในการจัดงานประชุมอื่นๆ ที่มีไต้หวันเข้าร่วม¹⁰

ทั้งนี้ หากมีแนวทางในการทำงานที่ชัดเจนแล้ว การเข้าร่วมประชุมในเวทีระหว่างประเทศของคณะผู้แทนไทยก็จะไม่มี ความคลุมเครือในการแสดงบทบาทอีกต่อไป สมาชิกรัฐสภาไทยจะสามารถแสดงบทบาทในเวทีรัฐสภาระหว่างประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ รัฐสภาและประชาชน

¹⁰ สัมภาษณ์ ศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล, อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ กระทรวงการต่างประเทศ, 18 กรกฎาคม 2561.

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชัยรัตน์ พรทิพย์วรเวทย์. พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน: มุมมองอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4. กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.
- ณัฐพล ชันธหิรัญ. นโยบายต่างประเทศจีนต่อไทยระหว่างปี ค.ศ. 2006-ค.ศ. 2011. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4. กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.
- ลดดา ภูมาศ. ทิศทางนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนภายหลังปี 2558. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 8. กระทรวงการต่างประเทศ, 2559.
- สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล. ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.
- สุรพันธ์ สุวรรณประดิษฐ์. ความร่วมมือทางด้านแรงงานระหว่างไทย-ไต้หวัน ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2542. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- องอาจ เดชอิทธิรัตน์. เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวัน ภายใต้นโยบายจีนเดียว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- Krasner, Stephen D. Defending the National Interest: Raw Material Investments and U.S. Foreign Policy. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1978.

เอกสารทางราชการ

- กองเอเชียตะวันออก 3. ไต้หวัน. ใน เอกสารประกอบการสนทนา (factsheet). กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ, 2561.
- กองเอเชียตะวันออก 3. ประมวลมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยแนวปฏิบัติของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจในการติดต่อกับฝ่ายไต้หวัน. กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ, 2560. (เอกสารลับ).

การสัมภาษณ์

- มรกต เจวจินดา ไมยเออร์. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล. สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2561.
- วรพรรณี ดำรงมณี. นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2561.

- ศิริพร ศุภนิมิตวิเศษกุล. อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2561
- เอกอร คุณาเจริญ. อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2561

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ไต้หวัน. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th/files/58/asia/Taiwan/1.pdf> [22 กรกฎาคม 2561].
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. การนำเข้าสินค้าของไทยจำแนกรายประเทศปี 2556-2560(มกราคม-ธันวาคม). [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา: http://www.ops3.moc.go.th/import/country_import_rank/report.asp [29 กรกฎาคม 2561].
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. นโยบายมุ่งใต้ของไต้หวันเริ่มเห็นผล. [ออนไลน์]. 5 พฤษภาคม 2560. แหล่งที่มา: http://www.ditp.go.th/contents_attach/167419/167419.pdf [25 มิถุนายน 2561].
- กระทรวงการต่างประเทศ. แถลงข่าวร่วมระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนกับรัฐบาลราชอาณาจักรไทย. [ออนไลน์]. 23 ธันวาคม 2557. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/52369-แถลงข่าวร่วมระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนกับรัฐ.html> [27 กรกฎาคม 2561].
- กรุงเทพธุรกิจ. 40 ปีการทูตไทย-จีน กับ "China card" โดย กาแฟดำ. [ออนไลน์]. 31 มกราคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/632183> [28 กรกฎาคม 2561].
- ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. ผลประโยชน์แห่งชาติกับการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างไทยกับจีน. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.vijachina.com/author/9?page=2> [26 พฤษภาคม 2561].
- ไทยพีบีเอส. ยุทธศาสตร์ไทย เพื่อรักษาผลประโยชน์และความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ. [ออนไลน์]. 22 พฤศจิกายน 2555. แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/128034> [19 กรกฎาคม 2561].
- ไทยรัฐออนไลน์. จีนไม่ยอม ใช้อำนาจกดดันสหรัฐหลังทรัมป์ลงนามกฎหมายหนูนเย็นไต้หวัน. [ออนไลน์]. 20 มีนาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1232972> [25 มิถุนายน 2561].
- _____. โจชัว หว่อง กลับถึงฮ่องกง เผยถูก ตม.ไทยตัดขาดจากโลกภายนอก 12 ชม. [ออนไลน์]. 5 ตุลาคม 2559. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/744566> [8 กรกฎาคม 2561].

- ปีซี. สัมพันธ์จีน-ไต้หวันตึงเครียดขึ้น เมื่อเรือบรรทุกเครื่องบินจีนแล่นผ่านช่องแคบไต้หวัน. [ออนไลน์]. 11 มกราคม 2560. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-38584254> [23 กรกฎาคม 2561].
- ประชาไท. 27 ปีเทียนอันเหมิน: ผู้นำไต้หวันเรียกร้องทางการจีนเยียวยาความเจ็บปวด. [ออนไลน์]. 5 มิถุนายน 2559. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/06/66150> [23 กรกฎาคม 2561].
- ประชาไท. ปธน.หลิง “ไซอิ้งเหวิน” สาบานตน-มุ่งส่งต่อ “ไต้หวันที่ดีกว่าเดิม” เพื่อคนรุ่นหลัง. [ออนไลน์]. 20 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2016/05/65891> [23 กรกฎาคม 2561].
- มติชนออนไลน์. ฮือฮา! โจ้ซัว ห่วง-แกนนำปชต.ฮ่องกง จ่อมาไทย! ปาฐกถาการเมืองคนรุ่นใหม่ ที่ จุฬาฯ. [ออนไลน์]. 16 กันยายน 2559. แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/politics/news_288106 [8 กรกฎาคม 2561].
- วีรศักดิ์. เกิดผลเจริญยิ่ง. ความสัมพันธ์จีนแผ่นดินใหญ่-ไต้หวัน ในยุคแห่งความร่วมมือ และบทบาทของมณฑลผู้เจี้ยน. [ออนไลน์]. 18 กรกฎาคม 2556. แหล่งที่มา: http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/articles/detail.php?IBLOCK_ID=70&SECTION_ID=533&ELEMENT_ID=12915 [23 กรกฎาคม 2561].
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน. [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: <http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/thai-china/> [19 กรกฎาคม 2561].
- _____. ศึกษาโอกาสสินค้าเกษตรไทยในจีน. [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา: http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/business-opportunity/index.php?SECTION_ID=607 [28 กรกฎาคม 2561].
- _____. สถิติการค้าไทย-จีน. [ออนไลน์]. 2559. แหล่งที่มา: http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/thai-china/trade-statistics/index.php?ELEMENT_ID=16354 [29 กรกฎาคม 2561].
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. ความสัมพันธ์ไทย-จีน. [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา: <http://www.thaiembbeij.org/thaiembbeij/th/republic-of-china/thai-relations-china/> [28 กรกฎาคม 2561].
- สถานเอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศไทย. จับโอกาสที่สำคัญ ผลักดันความสัมพันธ์จีน-ไทยสู่มิติใหม่ บทสัมภาษณ์เอกอัครราชทูตหลิว เจี้ยนโดยสมาคมผู้สื่อข่าวไทย-จีน. [ออนไลน์]. 16 พฤศจิกายน 2560. แหล่งที่มา: <http://th.china-embassy.org/th/dszl/dshd/t1511540.htm> [28 กรกฎาคม 2561].
- สถาบันอาณาบริเวณศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เขตบริหารพิเศษฮ่องกง. [ออนไลน์]. 22 กันยายน 2560. แหล่งที่มา: apecthai.org/คลังความรู้เศรษฐกิจระหว่างประเทศ/เอเชีย/583-เขตบริหารพิเศษฮ่องกง.html [8 กรกฎาคม 2561].

- สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ไต้หวัน. [ออนไลน์]. 19 กันยายน 2560. แหล่งที่มา: www.apecthai.org/index.php/ข้อมูลรายประเทศทั่วโลก/เอเชีย/586-ไต้หวัน.html [25 กรกฎาคม 2561].
- _____. สาธารณรัฐประชาชนจีน. [ออนไลน์]. 26 กันยายน 2560. แหล่งที่มา: www.apecthai.org/index.php/ข้อมูลรายประเทศทั่วโลก/เอเชีย/598-สาธารณรัฐประชาชนจีน.html [25 กรกฎาคม 2561].
- สมาคมผู้สื่อข่าวไทย-จีน. “ฮ่องกง มาเก๊า และไต้หวัน” ประเด็นที่ได้รับความสนใจในการประชุมสองสภ. [ออนไลน์]. 6 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://www.tcjapress.com/2017/03/06/%E2%80%8Bฮ่องกง-มาเก๊า-และไต้หวัน/> [23 กรกฎาคม 2561].
- สมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน. สรุพนวัตกรรม เจ๋งตง เล่ม 3 (ตอนปลาย) ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2. [ออนไลน์]. 27 กรกฎาคม 2552. แหล่งที่มา: http://www.thaizhong.org/index.php?option=com_content&view=article&id=168:speci&lang=zh [28 กรกฎาคม 2561].
- สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทย (ไทเป). ประวัติองค์กร. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.tteo.org.tw/main/th/organize> [22 กรกฎาคม 2561].
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. สถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รายเดือนสะสมปี 2560 (มกราคม-ธันวาคม). [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: http://www.boi.go.th/upload/FDI2017edited_49940.pdf [20 กรกฎาคม 2561].
- สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป ประจำประเทศไทย. ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานกับไทย. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: https://www.roc-taiwan.org/th_th/post/59.html [22 กรกฎาคม 2561].
- อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. ความสัมพันธ์ 3 เสา่ระหว่างจีน ฮ่องกง และไต้หวัน. [ออนไลน์]. 17 กรกฎาคม 2560. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2017/07/72429> [8 กรกฎาคม 2561].
- อักษรศรี พาณิชศาสตร์. ผลประโยชน์ไทย-จีน ในกำมื่อรัฐบาลยิ่งลักษณ์. [ออนไลน์]. 28 กุมภาพันธ์ 2556. แหล่งที่มา: <http://bangkokbiznews.com> [19 กรกฎาคม 2561].
- โอเคเนชั่นบล็อก. ฉันทามติ 1992 พื้นฐานสู่สันติภาพระหว่างช่องแคบไต้หวัน. [ออนไลน์]. 15 กันยายน 2554. แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/blog/tecoinfo/2011/09/15/entry-2> [27 กรกฎาคม 2561].
- China Xinhua News. นายกฯสิงคโปร์เข้าพบสีจิ้นผิง ยกระดับความสัมพันธ์ทวิภาคี. [ออนไลน์]. 21 กันยายน 2560. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/XinhuaNewsAgency.th/posts/นายกฯสิงคโปร์เข้าพบสีจิ้นผิง> [31 กรกฎาคม 2561].
- Chinese Information Center. การค้าไทยจีน. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://chineseinfo.boi.go.th/index.php/information/detail/26> [20 กรกฎาคม 2561].

- Chinese Information Center. ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Area) และผลกระทบต่อการลงทุนของจีนในไทย. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://chineseinfo.boi.go.th/public/uploaded/files/whatnew/86/file/47e2aea92f81c2a2e4f85de790ec8fa3.pdf> [20 กรกฎาคม 2561].
- Eastasiawatch. ความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับไต้หวัน. [ออนไลน์]. ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.eastasiawatch.in.th/th/relationship/54/> [22 กรกฎาคม 2561].
- TCIJ. จีนลงทุนในไทยปี 2559 กว่า 24,288 ล้านดอลลาร์ขึ้น 120% จากปี 2558. [ออนไลน์]. 13 ธันวาคม 2559. แหล่งที่มา: <https://www.tcijthai.com/news/2016/13/current/6595> [22 กรกฎาคม 2561].
- United Nation. United Nations General Assembly Resolution 2758 on 25 October 1971. [Online]. n.d. Available from: <https://china.usc.edu/sites/default/files/legacy/AppleImages/1971-UN-China-seating.pdf> [27 July 2018].

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจิรกาญจน์ สงวนพวง
ประวัติการศึกษา	– ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน (ม.บูรพา) – อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2540	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 4 ฝ่ายพิธีการทูต กองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2542	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 5 ฝ่ายพิธีการทูต กองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2546	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 6 กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2547	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 7 ว. กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2551	เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 8 ว. กลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2552	ผู้อำนวยการกลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 8ว.)
พ.ศ. 2554	นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ (บังคับบัญชาข้าราชการในกลุ่มงานข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ)
พ.ศ. 2554	นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ (บังคับบัญชาข้าราชการในกลุ่มงานสมัชชารัฐสภาอาเซียน สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ)
พ.ศ. 2555	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานสมัชชารัฐสภาอาเซียน (ชำนาญการพิเศษ) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2557	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (ชำนาญการพิเศษ) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2558	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (เชี่ยวชาญ) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2561-ปัจจุบัน	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกิจการพิเศษ (เชี่ยวชาญ) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกิจการพิเศษ (เชี่ยวชาญ) สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ